

Švietimo naujienos

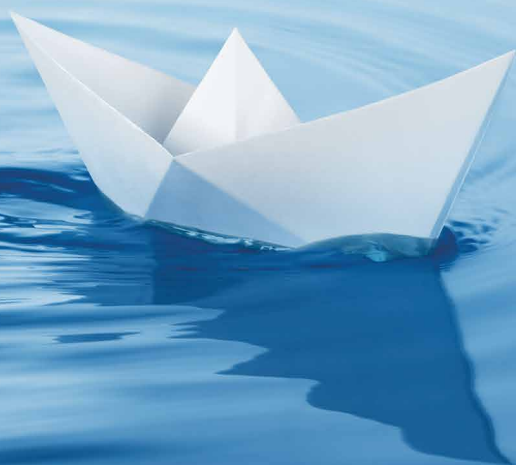
9

375

2017 m.
SPALIS

Informacinis leidinys

ISSN 1648-5874

20
metų
kartu

Spalis – susikaupimo metas

5 p. Mokytoja S. Slavinskienė: „Manau, kad nėra naudingiausių ar reikalingiausių projektų. Kiekviename iš jų mokiniai atranda, sužino, išmoksta. Smagu stebėti, kaip jie tobulėja, tampa brandesnėmis, labiau motyvuotomis asmenybėmis.“

8 p. Švietimo ir mokslo viceministras G. Kazakevičius: „Socialinės veiklos valandos yra puiki proga vaikams mokytis iš faktų auginti emocijas, vertybes. Kai mokiniai tyrinėja, kaip, pavyzdžiui, vienas ar kitas istorijos įvykis palietė kelis ar keliolika jo apylinkės gyventojų, formuojamas emocinis ryšys.“

10 p. UPC direktorius G. Vaidelis: „Lytiškumo programai įgyvendinti skirta parankinė medžiaga mokytojui buvo parengta pavasarį. Mūsų manymu, šiandien apie 70 proc. programos jau yra mokoma per įvairius dalykus. Kiek sudėtingiau yra su naujomis, subtiliomis temomis.“

Mūsų mokytojai

Man svarbu ugdyti dorą,
atsakingą ir laimingą žmogų.....4

Integracija – tai galimybė
praturtinti ugdymo procesą.....5

Tęsiame temą

Bendradarbiavimo schema
turėtų būti abipusė: ministerija-
savivaldybė-mokykla.....8

Lytiškumo ugdymas:
koku keliu einama?.....10

„Švietimo naujienoms“ – 20

Ar atlikome skirtą misiją?.....13

Edukacija bibliotekose

Pasakojimai iš
„Pasakojimų dėžutės“.....14

Reformacijos 500 metų sukakčiai

Mykolo Cerausko katekizmas –
pažangios pedagoginės minties
švyturys.....16

Kėdainiai – evangelikų reformatų
švietimo tvirtovė XVI–XVIII a.....18

Už drąsą sujungti mokslą ir praktiką

*Meilės Lukšienės premija šiemet atiteko
Astai Navickaitėi, Vilniaus Žemynos
gimnazijos biologijos vyresniajai mokytojai,
biomedicinos mokslų daktarei. Pedagogė
sėkmingai skatina mokinius tyrinėti ir
atrasti, susižavėti mokslu.*

Pedagogė pasakojo, kad pirmą kartą M. Lukšienę atrado trečiame kurse per didaktikos paskaitas. „Mūsų kuratorius Kęstutis Grinkevičius mėgo remtis šios profesorės idėjomis. Vėliau bandžiau atsiskleisti studijuodama ir dirbdama. Retkarčiais vis paskaitydavau vieną ar kitą M. Lukšienės mintį, man ypač patiko to meto jos laiką pralenkęs požiūris į mokslą ir švietimą, asmenybę. Profesorės pasaulėžiūra vadovaujosi kaip klasės vadovė. Man svarbiausia žmogiškumas, siekiu, kad mano klasėje besimokantis mokinys drąsiai ateitų, klaustų, išsakytų savo mintis“, – pasakojo A. Navickaitė. Pedagogė pripažino, kad tai labai sunku. Ne visi mokiniai pasitiki, kai kurie bijo, bet tą baimę kiekvieną kartą ir mokytoja, ir mokiniai bando išguiti. Į mokyklą atėjęs vaikas turi žinoti, kad įvykus nelaimėi arba iškilus problemai galės pas vieną ar kitą mokytoją rasti sau paguodą.

Apie premiją pedagogė pirmą kartą išgirdo maždaug prieš 4 metus. „Niekas nedelegavo, aš pati irgi nesiryšau, o šiais mokslo metais visi jauni gimnazijos pedagogai sulaukėme pasiūlymo pateikti kandidatūras. Mokyklos metodinių grupių pirmininkų posėdyje buvo nuspręsta, kad gimnazija kaip kandidatą siunčia mane. Labai smagu, kad mokytojai gimnazijoje matomi: ir jauni, ir turintys didelį darbo stažą“, – kalbėjo mokytoja.

Paklausta, kokiomis M. Lukšienės idėjomis dažniausiai vadovaujasi, laureatė atsakė, kad kartais net nesusimąsto, dirba keliose srityse – atrodo, jog nuskambėjus skambučiui atlieka tiesioginį darbą, dėsto biologijos pamoką, bet kai įsigilina, supranta, kad jai nesvetima ir socialinė kryptis, ir pilietiškas, ir humanizmas. Mokytoja gali save realizuoti daugelyje dalykų. „Mūsų gimnazijoje vyrauja labai stiprus bendradarbiavimas. Iš pradžių kai kuriems tai atrodo kaip kažkoks baubas, paskui susigyveni ir galvoji, kad visai smagu. Ne visada pavyksta integruotą pamoką padaryti idealią, mes turbūt niekada negalėsime pasakyti, kuri pamoka yra ideali. Jeigu išeidamas mokinys padėkos, vadinasi, viskas gerai“, – savo mintimis dalijosi pašnekovė.

Švietimo ir mokslo viceministras Gražvydas Kazakevičius apibendrinamas komisijos darbą pabrėžė, kad jam ši diena buvo vienas didesnių iššūkių. Komisija daug ginčijosi, kol iš 24 kandidatų išrinko vienintelį. „Vadovavomės šiais argumentais: drąsi praktika, vaiko, mokytojo ir tėvų auginimas, savojo „aš“

atradimas ir vaikų skatinimas daryti tą patį, didelė drąsa išeiti už mokyklos sienų, iš karto rasti būdą, kaip prasmingiausiai išnaudoti ilgesnį mokslo metų trukmę. Taip pat vertiname tai, kad ganėtinai drąsiai sulieja mokslą ir praktiką, atneša mokslą į bendrąjį ugdymą ir pratina vaikus prie tyrimo, skatina ir palaiko tarptautiškumą, telkia profesinę bendruomenę, veda diskusijas", – komisijos sprendimą argumentavo viceministras.

Prieš įteikdama premiją, švietimo ir mokslo ministrė Jurgita Petrauskienė kreipėsi į visus kandidatus, ankstesnių metų laureatus: „Drąsa, kurios reikia norint tęsti M. Lukšienės išsakytas mintis ir idėjas, pasireiškė tuo, kad jūs esate čia. Atėję patys ar kitų palydėti, parekomenduoti, nes kažkas jums pasitiki. Tikiu, kad yra už ką. Šiandien švietimui keliame dideli visuomenės, tėvų, mokyklos vadovų, mokinių lūkesčiai. Jūs esate tie žmonės, kurie kiekvieną dieną kuria santykį tarp jauno žmogaus ir žinių bei patirties, kuria švietimą.“

„Linkiu, kad ateityje būtų daugiau premijų, galbūt pavadintų ne tik šios garbingos pedagogės, bet ir jūsų, esančių čia, vardu“, – dėkodama už apdovanojimą kalbėjo A. Navickaitė. Pasak jos, per tas keletą valandų, kai vyko pretendentų diskusija, skambėjo daug vertingų minčių, nes visi šiandien susirinkę pedagogai yra Meilės Lukšienės mokiniai.

2016 m. M. Lukšienės premijos laureatas Antanas Kalinauskas, Alytaus Dzūkijos pagrindinės mokyklos fizikos mokytojas, linkėjo A. Navickaitėi nenuostolui tobulėti, priimti atsakomybę, kurią suteikia ši premija, dėkojo Švietimo ir mokslo ministerijai už gražų M. Lukšienės ideologijos įprasminimą ir susirinkusiesiems, kurie tas idėjas skleidžia. „Meilės Lukšienės ideologija tais sunkiais laikais išskyrė mus kaip savitą švietimo sistemą turinčią valstybę, nors oficialiai jos dar nebuvo. Ši premija įpareigoja skleisti tas idėjas ne tik savo rate, bet kuo galima plačiau“, – sakė pedagogas.

Meilės Lukšienės premija ne vyresniems nei 35 metų pedagogams teikiama nuo 2010 m. Ja siekiama paskatinti jaunos pedagogus aktyviai įsitraukti į švietimo plėtotės darbus ir įprasminėti M. Lukšienės atminimą. Apdovanojimas skiriamas už bendruomeniškumą, tautiškumą, pilietiškumą, demokratiškumą ir kitų idėjų sklaidą bei įgyvendinimą.

Dovilė ŠILEIKYTĖ

Renatos Česnavičienės nuotrauka

A. Navickaitė su ankstesnių metų premijos laureatais bei švietimo ir mokslo ministre

Apie darbą mokykloje mūsų dienomis sklando daug įvairių gandų – nepatrauklu, mažas atlyginimas, o prestižas jau savaime nuvertinamas – mokytojas neva nebe autoritetas. Trejus metus mokykloje dirbanti Vilniaus Gedimino technikos universiteto inžinerijos licėjaus lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja Alesia Paškevičienė su tuo nesutinka: „Keista, kai žmonės šitiek reikalauja iš mokytojų, bet patys nenori eiti į mokyklą dirbti, padėti, dalytis savo gerąja patirtimi, investuoti laiko ir jėgų į savo valstybės ateitį. Užuoat klausę, ką man davė ši šalis, turėtume klausti, ką aš jai daviau. O atiduoti reikia visą save – tokia yra pašaukimo kaina. Mokytojas šiais laikais savaime autoriteto galbūt neturi – pagarbą ir meilę turi užsitarnauti pats, bet tam, kuris užsitarnauja, nebereikia ginti savo prestižo, jo Mokytojo vardo niekam nepavyks sumenkinti.“

Man svarbu ugdyti dora, atsakingą ir laimingą žmogų

MOKYTOJO DARBO PALŪKANOS (Andriaus Poručio atminimui)

Apie tikrąjį pašaukimą pernai, vėlų rudens vakarą, kalbėjomės su mokytoju Andriumi Poručiu (dabar jau amžinatis, netikėtai jis mus paliko pavasarį). Po tėvų susirinkimo, apie devintą valandą,ėjome į automobilių stovėjimo aikštelę. Labai pavargę, vos kojas vilkome, o namuose dar laukė pasiruošimas pamokoms... „Žinai, – sako jis, – dabar bendraudami su mokiniais gauname *greitąsias palūkanas*: mus myli, ateina, apsikabina, pasako ką gražaus. Bet nuostabiausias dalykas, kai po 20 metų „Delfi“ skaitai buvusio mokinio interviu, kur tas mokiny sako, kad jo gyvenimą pakeitė vienas trumpas pokalbis valgykloje su istorijos mokytoju. Tai kažkas nepakartojamo, „aukštosios gyvenimo akimirkos“, kaip rašė Vytautas Mačernis. Tokiomis gyvenimo akimirkomis dingsta viskas, kas slegia, išnyksta nuovargis. Tada supranti, kokia galia, kokia atsakomybė yra mūsų, mokytojų, rankose.“ Šiuos A. Poručio žodžius prisimenu iki šiol, ypač tada, kai būna be proto sunku. Išties A. Porutis pakeitė ne vieno mokinio, studento, bendradarbio gyvenimą, kartu ir man įsirėžė į atmintį kaip tas Žmogus ir Mokytojas, kuriam nė per nago juodimą nereikia ginti savo vardo – jo šviesoje ir kiti ima

spindėti. Aš pati esu jauna mokytoja ir vis dar gaunu *greitąsias palūkanas*, mokiniai manimi džiaugiasi, bet jeigu kada nors gyvenime sulauksiu to paties, ko sulaukė mokytojas A. Porutis, tai mano, mokytojos, tikslas bus pasiektas.

KELIAS Į MOKYKLĄ

Į mokyklą atėjau prieš trejetą metų. Mokytojui tai labai mažai, bet per tą laiką daug patyriau, jaučiu, kad patirsiu dar daugiau... Momentais baisoka, kyla jaudulys, momentais savotiškai įdomu, nes darbas mokykloje – nesibaigianti iššūkių lavina.

Baigusi lietuvių filologijos studijas Vilniaus universitete (VU), dirbau redakcijose, bet man tai neteikė džiaugsmo. Taip, tai buvo geras, kvalifikuotas darbas, nuostabūs kolegos, bet, kiek dabar prisimenu, skirtas ne man, nuobodus. Vienu metu pradėjau mąstyti apie tai, ko siekiu gyvenime, ir galvoje ėmė suktis sena, dar vaikystėje prislopinta svajonė – darbas mokykloje. Atrodė, kad privalau grąžinti tai, ką avansu gavau iš tų, kurie šitiek širdies įdėjo mane ugdydami. Niekam apie tai neprasitariau, tik po pusmečio pasisakiau vyrui. Praėjo metai. Nesilioviau apie tai galvojusi, tarsi gėdijausi šios minties. Tik vėliau suvokiau vieną dalyką: jeigu metus manęs neapleidžia

ši mintis, labai gailėsiuosi, jeigu niekada nepabandysiu. Išdrišau ir vėl pradėjau profesines studijas VU, kur metus ruošiausi mokytojo praktikai.

Atėjau į mokyklą, nes labai norėjau, net apie atlygį tuo metu negalvojau... Bet ir abejoju, nebuvau tikra, kad pasiseks. Dabar kuo toliau, tuo labiau abejonės blanksta. Iš pradžių man labai pasisekė, nes gavau nuostabią mentorę, kuri paruošė beveik „šiltnamio“ sąlygas – galėjau nesivaržydama save išbandyti. Aišku, **buvo sunku, nes reikėjo apginti save kaip asmenį, kaip specialistę, įsitvirtinti, sugalvoti savo „vaidmenį“**. Tik beveik po metų savarankiško darbo supratau, koks tas įvaizdis turi būti. Labai paprastas: turiu būti tokia, kokia esu gyvenime. Kuo natūraliau pradėjau vesti pamokas, kuo daugiau savęs įdėdavau, tuo geriau mokiniai mane matydavo ir atrasdavome artimesnį ryšį.

SVARBIAUSIA – ŽMOGIŠKI SANTYKIAI

Mokiniais sakau, kad aš esu dabartis, o jie – ateitis, nes taip iš tikrųjų yra. Jaučiu dėl to didelę atsakomybę ir didžiuojuosi, kad turiu galimybę pagal savo supratimą, pagal savo sąžinę kurti šalies ateitį. Šiuolaikiniai vaikai, tiesa, yra kitokie negu prieš 10, 20 ar 50 metų – drąsioji „Z“ karta, su kuria neva niekas nebegali susišnekėti. Nesutikčiau su tuo. Dabartiniais vaikams, kaip ir bet kurio laikotarpio vaikams, reikia pačių paprasčiausių žmogiškų dalykų – jie nori būti suprasti, išklausti, trokšta dėmesio, teisybės, draugiškumo, šilumos. Ypač iš tų, į kuriuos lygiuojasi.

Labai džiaugiuosi savo mokiniais. Nieko nėra puikiau, kai eini gatve, su tavimi pasisveikina, užkalbina buvę ugdytiniais. Po pirmų darbo metų vienas mokiniš parašė: „Ačiū, kad nenustojote tikėti, kad padėjote net tada, kai pats nesugebėjau su savimi susitvarkyti.“ Labai tikiuosi, kad ir dabar jam viskas gerai, o tuo

metu tereikėjo, jog jį tiesiog kažkas ištvirtų. Mokytojas niekada neturi prarasti savitvardos, nepaisydamas to, kas vyksta. Tai pareiga. Galbūt ir įgimtas talentas.

Pasitikėjimas – bet kokios meilės komponentas... Kai kalbame apie mokytojo įvaizdį ir autoritetą, pasitikėjimas labai svarbus. Ne kiekvienas mokytojas turi švytėti kaip žvaigždė, daug svarbiau būti žmogumi, su kuriuo gera kad ir arbatos išgerti, padiskutuoti, pasidalyti savo mintimis. Mus palaiko ne vien dalykas, pamoka ar valdiški santykiai, bet ryšys tarp žmonių. Kitus darbus dirbdamas gal ir nesusikurtum tokio ryšio, bet mokykla – kitokia erdvė. **Ugdymas vyksta per santykį tarp mokytojo ir mokinio.** Čia yra viso švietimo epicentras.

TOBULĖTI IR NEBIJOTI KEISTIS

Mokytojui ilgesnės atostogos gyvybiškai reikalingos, kad galėtų „nuleisti“ kraujo ir „prisipilti“ šviežio, bet jau rugpjūčio pradžioje imu nuobodžiauti, mąstyti, ką pakeisiu, ką darysiu kitaip mokykloje. Per mokinių atostogas dažnai išvažiuoju į mokymus, konferencijas, nes manau, kad dar daug pati galiu ir turiu išmokyti. Ugdymas yra procesas, nuolatos besikeičiantis. Neišeina visą laiką dirbti pagal tą patį modelį, nes reikia pašalinti trūkumus ir kurti ką nors naujo. Taip pat stengiuosi paisyti mokinių nuomonės. Metų pabaigoje mokiniai parašė: „Daugoka namų darbų...“ Gerai, sumažinsime, bet aktyviau dirbsime klasėje. Patiko rašybos galvosūkiai, kryžiažodžiai? Gerai, jų šiemet bus daugiau. Šį rugsėjį į mokykląėjau be didesnio jaudulio. Tikrai nudžiugau pamačiusi, kokie mano mokiniai paaugę, gražūs, džiaugiuosi, kad jie nepamiršo, ko pernai išmoko... Kad ir kokį kelią vėliau pasirinktų (tai priklausys tik nuo jų pačių), man svarbu išugdyti dorą, atsakingą, užjaučiantį ir laimingą žmogų. Tik kai pats esi laimingas, laimę gali suteikti ir kitiems.

Integracija – tai galimybė praturtinti ugdymo procesą

*Švietimo mainų paramos fondas kasmet kviečia švietimo įstaigas, dalyvaujančias programoje „eTwinning“, teikti paraiškas gauti Nacionalinį kokybės ženklelį, kartu dalyvaujant ir „Geriausios Lietuvos „eTwinning“ mokyklos“ konkurse. Šiemet „Geriausio Lietuvos „eTwinning“ mokykla“ tapo Kėdainių Jovainių gimnazija – aktyvi „eTwinning“ projektų dalyvė. Kalbiname anglų kalbos mokytoją **Sniežaną Slavinskiene**, kuri yra šios įstaigos „eTwinning“ projektų koordinatore.*

Kaip tapote „Geriausio „eTwinning“ mokykla 2017“?

Mano vykdytus tarptautinius „eTwinning“ projektus vertino ir Nacionalinius kokybės ženklelius suteikė Nacionalinė paramos tarnyba, nes projektai atitiko visus keliamus reikalavimus. Tai oficialus pripažinimas, kad mano vykdytų projektų veikla pasiekė nacionalinį ir Europos Sąjungos kokybės standartą.

Gimnazija jau antrą kartą pripažinta „Geriausio Lietuvos „eTwinning“ mokykla“. Pirmą kartą tokį pripažinimą pelnėme 2015 m. Esu šiuolaikiška mokytoja, mėgstanti inovacijas, nebijanti eksperimentuoti. Mane visada domino įvairūs projektai, ne išimtis buvo ir „eTwinning“. Šiuose projektuose dalyvauju nuo 2015 m. Vykdyti projektai yra pelnę Nacionalinius ir Europos kokybės ženklelius.

Kas labiausiai patinka mokiniams dalyvaujant projektuose – kurie projektai, kokie užsiėmimai juos įtraukia labiausiai? Ir kokie, Jūsų, kaip pedagogės, nuomone, yra naudingiausi, reikalingiausi?

Mokiniai įsitraukia lengvai ir entuziastingai. Labiausiai jiems patinka dalyvauti projektuose, kuriuose gali patirti sėkmę, jaustis pilnaverčiais komandos nariais, pasitikėti ir padėti vieni kitiems. Manau, kad nėra naudingiausių ar reikalingiausių projektų. Kiekviename iš jų mokiniai atranda, sužino, išmoksta. Smagu stebėti, kaip jie tobulėja, tampa brandesnėmis, labiau motyvuotomis asmenybėmis. Kartu su jais augu ir aš pati.

Papasakokite apie vykdytas veiklas ir pasirinktus kūrybinius metodus.

Mokiniai atlieka begalę įvairių veiklų. Pavyzdžiui, projektas „H.E.A.R.T (Homeless, Excluded Animals Rescue Team) & A Heart For Nature“, kuriame dalyvavo Turkijos, Lietuvos, Albanijos, Ukrainos ir Serbijos komandos. Dalyvaudami veiklose, mokiniai pristatė savo augintinius, rinko ir susistemino informaciją apie keisčiausias kačių ir šunų veisles, įdomiausius faktus apie juos. Lankėsi gyvūnų prieglaudoje ir vežė jos gyventojams maisto. Dirbdami grupėmis, diskutavo, kodėl žmonės atsisako savo augintinių. Domėjosi, kokios yra gyvūnų teisės, ir apie tai pagamino knygų skirtukus. Švęsdami Žemės dieną, kūrė pristatymą apie pagrindinius mūsų planetos pavojus ir ieškojo sprendimų. Mūsų komandos sukurtas logotipas tapo nugalėtoju. Taip pat mano komanda sukūrė pradžią istorijai „HEART“ apie šunį Spaiką. Projekto akcentas – pasodintas „eTwinning“ medis.

Organizuodama projektinę veiklą, negaliu visiems taikyti tų pačių kūrybinių metodų. Mėgstu diskusijas, minčių lietu – tai skatina mąstyti giliau, suprasti. Stengiuosi mokinius įkvėpti. Svarbiausia jais tikėti ir neslopinti savo kritika.

Kaip vyko integracija tarp dalykų, kokius naujus elementus įtraukėte organizuodami ugdymo procesą?

Integracija vyko keliais lygmenimis – tarp atskirų šalių mokyklų, pačioje mokykloje ir tarp mokomųjų dalykų. Įtraukti nauji elementai, tiesiogiai integruojant užsienio kalbą, informatiką ir daugelį kitų ugdymo turinio dalykų (istoriją, geografiją, pilietiškumo pagrindus ir kt.), kurie atvėrė didžiulę erdvę kūrybai ir savimonei. Aš buvau tik proceso organizatorė, padėjėja ir skatintoja.

Mokiniai turėjo puikias galimybes susipažinti su kitų šalių kultūromis, vyko kultūros reiškinių mainai. Buvo ugdoma tolerancija ir partnerystė, skatinama vidinė motyvacija mokytis. Mokiniai išmoko tikslingai panaudoti informacines komunikacines technologijas, įgijo informacinio ir kultūrinio raštingumo įgūdžių, atrado ir išbandė dar nežinomas informacinių technologijų programas ir priemones. Taip pat mokėsi iš bendraamžių.

Tokia tiesioginė pažintis su Europos šalių bendraamžiais praplėtė mokinių akiratį.

Integracija – tai galimybė atnaujinti ir praturtinti ugdymo turinį, skatinti mokinius domėtis ne tik vienu mokomuoju dalyku, bet ugdymosi visuma. Integracija padeda ugdyti visas dalykines kompetencijas. „eTwinning“ programa – tai viena iš galimybių.

Jūsų mokykloje yra KTU klasė. Papasakokite apie tai.

Nuo 2015 m. rugsėjo 1-osios Josvainių gimnazija ir Kauno technologijų universitetas (KTU) pasirašė bendradarbiavimo sutartį, kuria abi įstaigos įsipareigojo skatinti mokinių domėjimąsi gamtos mokslų taikymo galimybėmis. Šių mokymo įstaigų tikslas – siekti supažindinti mokinius su šiuolaikiniais gamtos ir technikos mokslų išradimais, inovacijų taikymu. KTU klasės kuratorius yra informacinių technologijų mokytojas Andrius Paškevičius.

KTU klasės veikloje dalyvauja 18 devintų ir aštuntų klasių mokinių. Bendradarbiaudami su KTU mokiniai dalyvauja aukštųjų Lietuvos mokyklų rengiamame mokslo festivalyje

„Erdvėlaivis Žemė“, lankosi KTU muziejuje ir laboratorijose. Dalyvauja varžybose, konferencijose, konkursuose, olimpiadoje, KTU mokslininkų paskaitose, įdomiuose eksperimentuose, atlieka laboratorinius darbus, tyrimus.

Pažintis su naują automatizavimo erą pradedančiais novatoriškais, išskirtinio funkcionalumo robotais „Nao“ ir „YuMi“ leidžia mokiniams suprasti robotų ir robotizuotų sistemų, padedančių atlikti monotoniškus veiksmus, panaudojimo galimybes. Tai dvirankiai robotai, galintys kartu su žmogumi dirbti tuos pačius darbus. Dalyvaujant veikloje mokiniai turėjo galimybę stebėti žmogaus ir robotų lenktynes, palyginti darbų spartą. Taip pat buvo diskutuojama, ar robotas gali būti žmogaus draugas, ar jį galima valdyti balsu ir išmokyti atlikti veiksmus.

Mokinių pažintis su „Išmaniosiomis ausytėmis“ įrodė, kad šiuolaikiniai išmanūs prietaisai reaguoja į smegenų bangas. Jas užsidėjus galima stebėti: žmogus dėmesingas, susikaupęs ar pavargęs. Mokiniui užsidėjus šias ausytes ir įdėmiai klausantis lektoriaus, ausytės būna stačios – tai parodo, kad mokinytis yra susikoncentravęs ir informacija jį pasiekia, pradėjus nuobodžiauti, „išmaniosios ausytės“ nulinksta žemyn, taip parodydamos, kad tapo neįdomu.

Apsilankymas istorinėje prof. Kazimiero Vasiliausko medžiagų atsparumo laboratorijoje taip pat įrodė, kad net pačioje pirmojoje nepriklausomos Lietuvos laboratorijoje esantys to laikmečio prietaisai gali būti prijungti prie šiuolaikinių IT prietaisų.

Dalyvavimas praktiniame užsiėmime „Tapk Volstryto vilku“ „Bloomberg“ finansų rinkų laboratorijoje KTU, turinčioje prieigą prie informacinės platformos „Bloomberg Professional“, kurią naudoja daugiau nei 320 tūkst. verslo lyderių ir finansų profesionalų visame pasaulyje, leido esamuojau laiku stebėti pasaulinį finansų rinkų pokytį. Taip pat ši laboratorija laikoma geriausiu pasaulyje finansų ir verslo institucijoms sukurtu produktu, o KTU tapo pirmuoju universitetu Baltijos šalyse ir Lenkijoje, turinčiu tokią laboratoriją. Laboratorijoje rikiuojasi keliasdešimt „Bloomberg“ terminalų, kurie duomenis apie finansų rinkas teikia kiaušų parą. Nuolat atsinaujinanti informacija pateikiama ir per projektorius, sienas puošia pasaulio finansų sostinių laiką rodantys laikrodžiai.

Net 52 metus Jūsų ugdymo įstaiga draugauja su Latvijos Bėnės ir Estijos Kadrinos vidurinėmis mokyklomis. Ko iš jų mokotės, kokie dalykai Latvijos ir Estijos švietimo sistemoje labiausiai krinta į akį lietuvių pedagogams?

Tarptautinis projektas tarp trijų Baltijos šalių padeda geriau pažinti artimiausių kaimynių istoriją ir išsikelti naujus iššūkius. Mums, pedagogams, labiausiai į akis krinta tai, kad Estijoje mėgstama ilgai ir kruopščiai, apgalvotai viską suplanuoti, apsvarstyti. Kartą suplanavus nebesiblaškoma ir nuosekliai laikomasi plano. 2010-aisiais Estija patvirtino naujas pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas, kurios buvo logiškas prieš tai buvusios programos tęsinys, kita vertus, patikslintos bendrosios kompetencijos, į ugdymo programas integruoti skirtingi dalykai. Taigi, Estija įgyvendina naująją nacionalinę ugdymo programą.

Estijos švietimo sistema paremta lygybės ir visapusiškumo principais. Nevykdoma jokia mokinių atranka pagal akademinius gebėjimus ar rezultatus. Mokyklos privalo sukurti

geriausią mokymosi aplinką kiekvienam ugdytiniui, nepaisydamos jo namų aplinkos ar šeimos pajamų. Daug dėmesio skiriama specialiujų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams. Bent kartą per mokslo metus su kiekvienu ugdytiniu susitinkama aptarti rezultatų, individualios pažangos. Siekiant užtikrinti visiems vienodą švietimo prieinamumą, nuo 2006 m. mokyklose pietūs ir visa mokomoji medžiaga mokiniams nieko nekainuoja. Žinoma, visa tai mus, pedagogus, stebina ir džiugina, tuo stebisi ir mūsų ugdytiniai, nes jie irgi dalyvauja pamokose, domisi mokinių savivalda, lyderyste.

Latvijos švietimo sistemoje daug dėmesio skiriama neformaliajam švietimui, kuris skirtas individualiems meniniams gebėjimams ugdyti. Vietos valdžios biudžete tam yra kultūros ir jaunimo rėmimo fondai. Mokomieji kabinetai aprūpinti visomis mokymo priemonėmis, turtinga sporto bazė, daugelį idėjų palaiko ir remia verslas.

Kuo dar Jūsų gimnazija išsiskiria iš kitų Kėdainių miesto ir rajono mokyklų?

2016–2017 m. m. KTU prof. habil. dr. Gediminas Merkys ir dr. Daiva Bubelienė Kėdainių rajono savivaldybės gimnazijose atliko tyrimą „Saugios mokyklos principų įtvirtinimas, paremtas mokyklos kultūros ir aplinkos stebėsena“. Tarp 6 tirtų Kėdainių rajono savivaldybės mokyklų Josvainių gimnazija pagal savo gebėjimą užtikrinti vaiko ir mokyklos saugumą akivaizdžiai pirmauja.

Mūsų gimnazija jau 15 metų mokslo metus pradeda vis kitu simboliu ir motyvuojančiu šūkiu, o mokslo metų pabaigoje originaliomis metų simbolio statulėlėmis apdovanojami mokyklą garsinę mokiniai ir jų mokytojai. Gimnazija turi vardinę buvusio direktoriaus ir matematikos mokytojo premiją, kuri įteikiama geriausiam metų matematikui. Įrengtas ir buvusio ilgamečio direktoriaus Vytauto Rakicko vardo matematikos kabinetas. Gimnazijoje dirba geriausia Lietuvoje 2016–2017 m. m. kūno kultūros mokytoja ekspertė Gitana Jurgelevičienė, kurios vadovaujami sportininkai garsina mokyklą šalyje.

Jau trečius metus mokykloje per pertraukas nebudi nei mokiniai, nei mokytojai: tvarka rūpinasi visi ir visada. Kiekvienų metų kovo 19 d. minimos Juozapinės – darbininko globėjos diena, per kurią dėkojama gimnazijos pagalbiniam personalui: valytojoms, darbininkams, virėjoms, sargams ir t. t. Mokinių taryba tą dieną tvarko gimnaziją, rengia koncertą ir padėkas.

Daugiau kaip 10 metų birželio mėnesį organizuojamos projektinės savaitės, per kurias mokiniai ruošia integruotus projektus, juos pristato gimnazijos bendruomenei, o mokslo metus baigiame tradicine „Poezijos vasarėle“ mokyklos kieme. Šventėje koncertuoja ne tik Lietuvoje garsus gimnazijos folkloro ansamblis „Auštaras“.

Kokią mokyklą svajojate matyti ateityje?

Mano svajonių mokykla – prasmės, atradimų ir mokymosi sėkmės siekianti, bendruomenių susitarimais savo veiklą grindžianti ugdymo įstaiga. O jei trumpai – sėkmingi mokiniai ir sėkmingi mokytojai.

Dėkoju už pokalbį.

Dovilė ŠILEIKYTĖ

Bendradarbiavimo schema turėtų būti abipusė: ministerija-savivaldybė-mokykla

„Kaip kiekybė virsta kokybe. Viskas priklauso nuo mokytojo?“ – tokį pranešimą konferencijoje „Švietimo būklė: prielaidos ugdymo kokybei gerinti“ skaitė švietimo ir mokslo viceministras Gražvydas Kazakevičius. Kviečiame skaitytojus susipažinti su svarbiausiomis išsakytomis mintimis.

Švietimo srityje kartu su Švietimo ir mokslo ministerija (ŠMM) dirba ir Krašto apsaugos, Socialinės apsaugos ir darbo, Sveikatos apsaugos ministerijos. Visoms joms bendradarbiaujant svarbiausia rasti geriausius sprendimus ir visus reikalingus veikiančius asmenis – tai ŠMM, savivaldybė, mokykla, jos vadovas, mokytojas ir šeima. Nepamiršti ne tik pasidalyti atsakomybes, bet ir visą laiką jas persvarstyti.

ŠVIETIMO VIZIJA

Kyla klausimas, ar turime švietimo, valstybės viziją? Turime valstybės pažangos strategiją „Lietuva 2030“, Valstybinę švietimo 2013–2022 m. strategiją ir strategiją „Europa 2020“ – naudokimės tuo. Jei pasirinkime, pavyzdžiui, valstybinės pažangos strategijos atvirumo vertybę, ar ji iš tikrųjų išlaikoma pamokoje, mokykloje? Ar laikomasi dialogiškumo, bendradarbiaujama, skatinamos ir svarstomos įvairios nuomonės? Kitas aspektas – tai, kas vyksta mokykloje, privalo turėti prasmę. Paklauskime savęs, ar ugdymo įstaigose nėra rutinos, kuri nebėra prasminga? Mokykla yra bendruomenių (mažiausiai trijų) susitikimo vieta – jos turi mokėti nuolat tartis ir susitarti. Tik ar mokame patys gyventi ir ar mokome vaikus gyventi, kai atsiranda nesutarimų?

UGDYMAS

Ugdymo turinys apibrėžia ne tik tai, ko mokoma, bet ir kaip mokoma, koku būdu vertinama. Vaikai ir jų patirtis taip pat yra turinio dalis. Ugdymo turinys yra ne tik nacionalinis, bet ir regiono, mokyklos, klasės ir tas, kurį

išsineša mokinys. Kiek abiturientai, išeidami iš mokyklos, palikdami gimtąjį miestą, žino apie savo regioną? Apie ugdymo turinį kalbame iš dviejų perspektyvų – tai artimoji (šie mokslo metai) ir tolimoji. Mano nuomone, ugdymo turinys nėra tik prieš kelerius metus patvirtinta programa, kuri nesikeičia iki tol, kol pradedama kurti naujoji. Jis nuolat kinta, yra kuriamas mūsų pačių – per procesą, jo organizavimą, gerąsias praktikas, iniciatyvas, projektus, atsiranda naujų temų, regiono aspektas. Tolimajai perspektyvai reikės mūsų visų susitelkimo – ŠMM ir pavaldžių įstaigų specialistų, pedagogus rengiančių universitetų mokslininkų, įvairių asocijuotų ir interesų grupių. Visi kartu turime permąstyti kaitos kryptis, atnaujinimo modelius, principus – pagrindą, kuris leistų kurti dalykų, dalykų grupių turinį ir permąstyti XXI a. esminius gebėjimus, kategorijas – kokios jos yra ir kaip jas realizuoti.

Apie pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendruosius ugdymo planus ŠMM Pagrindinio ir vidurinio ugdymo skyriaus vedėjos pavaduotoja Audronė Šuminienė yra pasakiusi: „Planas – tik dokumentas, jis neveikia, kol prie jo neprisiliečia žmogus.“ Mokyklų vadovybės ir pedagogų užduotis – prakalbinti planą savaip: susitarti, nuspręsti, kaip taikyti pasiūlytą bendrąją taisyklę, normą ar straipsnį. Pavyzdžiui, socialinės ar kultūrinės veiklos laikas yra tik resursas. Viskas priklauso nuo to, kaip jį išnaudosime. Pirmiausia turėtume apsispręsti, ką norime per tas dienas pasiekti, kaip papildyti nacionalinį ar regiono turinį. Tada atrasime ir formą. Tarkime, tai gera proga pažinti savo kraštą. Kasmet atsiranda 10 papildomų mokymosi dienų, taigi per mažiausiai 10 metų – šimtas dienų, per kurias jau tikrai galima kažką prasmingo nuveikti. Giliau ir prasmingiau, per tiriamąją veiklą, kuri įmanoma net ir mažuose miesteliuose. Socialinės veiklos valandos yra puiki proga vaikams mokytis iš faktų auginti emocijas, vertybes. Kai mokiniai tyrinėja, kaip, pavyzdžiui, vienas ar kitas istorijos įvykis palietė kelis ar keliolika jo apylinkės gyventojų, formuojamas

emocinis ryšys. Tai vaiko veikla, pedagogas jam tik padeda, suformuoja tikslą.

Kalbant apie vertinimo kaitos dalykus, kyla klausimų, kas ir ką valdo – ar galutinis vertinimas turinį, ar atvirkščiai, kas manome yra vertinga? Juk vertinimas – vertės nustatymas. Kokią vertę norėsime pamatyti, kai

„Visi vaikai, nesvarbu, kokiomis savybėmis pasižymėtų, mokosi drauge – taip skamba esminė įtraukiojo ugdymo filosofijos dalis. Svarbu pasirengti priimti visus vaikus ne tik fizine, aplinkos pritaikymo, bet ir emocine, vertybine prasme.“

Dainiaus Labučio nuotr.

vaikai baigs formalųjį ugdymą? Nepamirškime, kad brandos egzaminas rodo ne tik dalyko išmanymą, bet ir brandą.

Dar vienas mūsų laukiantis iššūkis – įtvirtinti įtraukiojo ugdymo nuostatas. Ar esame jam pasiruošę? „Visi vaikai, nesvarbu, kokiomis savybėmis pasižymėtų, mokosi drauge“ – taip skamba esminė įtraukiojo ugdymo filosofijos dalis. Svarbu pasirengti priimti visus vaikus ne tik fizine, aplinkos pritaikymo, bet ir emocine, vertybine prasme. Kad vėliau nereikėtų stebėtis, kodėl viešumoje nematome „kitokių“ žmonių. „Nerūšiuokime“ jų nuo mažens, neišskirkime. Įvairių sričių specialistai turėtų susiburti tam, kad mokytume ne visus, o kiekvieną. Ne klasę ar grupę, o asmenį. Vaikai gyvena įvairiai, kartais namuose neturi jiems tinkamų sąlygų, todėl savivaldybės turėtų pasirūpinti, kad visi būtų laukiami, priimami, vedami iki jiems aukščiausio lygmens.

Bendradarbiavimo schema turėtų būti abipusė: ministerija-savivaldybė-mokykla ir atvirkščiai. Mokyklose taip pat gali kilti idėjų teisės aktams visai Lietuvai. Tokią praktiką turėjome nepriklausomybės pradžioje, kai senoji sistema griuvo, o naujoji dar nebuvo sukurta. Kiekviena savivaldybė turi stiprią savo specifiką, į kurią reikia atsižvelgti, todėl ir su ministre esame pasiryžę būti savivaldybėse, kalbėtis apie jai opias problemas ir kartu ieškoti sprendimo būdų. Bendrausime su merais, administracijos direktoriais, švietimo skyriais, kalbėsime apie tai, kur link einame, ką darome, kas svarbiausia.

Su Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centro specialistais galima konsultuotis dėl prevencinių programų diegimo. Pasirenkant vieną ar kitą programą svarbu pažinti

savo bendruomenę ir atliepti jos poreikius, stiprinti silpnąsias, nesirinkti bet kurios programos tik todėl, kad „reikia“. Programą įgyvendinti galima per papildomas 10 mokslo metų dienų, ugdymosi poreikiams skirtas valandas, tikslingiau formuoti neformaliojo švietimo pasirinkimus, taikliau panaudoti klasės valandėlių formatą.

Kviečiu atkreipti dėmesį į darbo dienos mokykloje ir namų darbų santykį. Ne namie, o pamokoje vaikui turi tekti daugiau darbo. Nederėtų perkelti suplanuoto pamokos turinio į namų darbus, nes nespėjama visko atlikti per pamoką. Daugelis ugdymo plane pasiūlytų dalykų turi būti peržiūrėti. Atsisakykime nereikalingų tradicijų – prasmės neturinčių renginių ir pan. Mokytojai turi dirbti ne daugiau, o taikliau – sutelkti dėmesį į tai, kas svarbiausia vaiko gyvenimui, ateičiai.

Vyksta profesionalų ir visuomenės diskusijos dėl ugdymo ankstinimo – planuojama, kad nuo 2019 m. rugsėjo jis būtų privalomas ir penkiamečiams. Kalbame apie pasirengimą: programas, erdves, priemones, pedagogus.

Jau yra trijų ministrų pasirašytas Koordinuotai teikiamų švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų tvarkos aprašas, išspręsti finansavimo klausimai. Dabar užduotis perduodama savivaldybėms – skelbti konkursą, atrinkti specialistus į šias darbo vietas. Svarbu, kad būtų susikonsultuota ne tik į funkcijų atlikimą, bet ir į tai, kokia paslauga vaikui ar šeimai yra sukurama. Jei tai nepavyksta, įvykių baigtys kartais būna tragiškos.

MOKYKLŲ TOBULINIMAS IR JŲ BENDRYSTĖ SU SAVIVALDYBĖMIS

Investicijos į mokytojų kvalifikaciją turėtų būti labai tikslios. Svarbiausi akcentai: individuali mokinio pažanga (pažinti, stebėti, vertinti, skatinti), įrodymais grįstas mokymas ir pedagoginių darbuotojų bendrųjų ir dalykinių kompetencijų stiprinimas.

Savivaldybės kviečiamos bendradarbiauti su Ugdymo plėtotės centro Mokyklų veiklos tobulinimo skyriumi – konsultotis su ten dirbančiais specialistais, ypač dėl žemų pasiekimų, naudotis jų resursais. Siūloma apdovanoti mokyklas, kurios labiausiai atitinka Geros mokyklos koncepciją. Tai būtų atitikmuo geriausių mokytojų apdovanojimams – juk turime Metų mokytojo, Meilės Lukšienės premijas.

Kur ta bendrystė? Savivaldybės pažangos ataskaitos atsiradimo istorija yra kuriama kartu su savivaldybe – ieškome sprendimų, kaip suaktualinti valstybės pažangos strategiją per savivaldybės lygmenį. Norėtusi savivaldybėse turėti žmonių, su kuriais galėtume dirbti intensyviau, kurie galėtų tapti ugdymo turinio moderatoriais savivaldybėse.

Man atrodo, kad mokyklų įvairovė ir tinklas – nuolatinis darbotvarkės klausimas. Diskutuojama apie jungtinę ar visos dienos mokyklą, mokyklos savarankiškumą. Visos dienos mokykla atspindėtų ir švietimo, ir socialinius poreikius.

Kalbant apie kvalifikacijos tobulinimo dalykus, ieškokime gero ryšio tarp universitetų ir regioninių švietimo centrų. Ne konkuruodami (nes taip pralaimime visi), o bendradarbiaudami – taip galime laimėti.

Parengė Dovilė ŠILEIKYTĖ

Lytiškumo ugdymas: koku keliu einama?

Kurti visuomenę pradedame dar darželyje, kai vaikai identifikuoja save kaip asmenybes, ima suprasti savo skirtybes, įvertina tai, kad vieni yra mergaitės, o kiti berniukai. Pamažu pradeda formuotis jų charakteriai ir suvokimas, kas esu, ko noriu, ko siekiu... Vėliau – jauno žmogaus pasaulėžiūra. Todėl itin svarbu atkreipti dėmesį į jo ugdymą. Jaunosios kartos lytinis, dorinis, socialinis, kultūrinis ugdymas – vienas svarbiausių uždavinių, kuriuos atlikti turi švietimo, sveikatos institucijos ir šeima.

Rugsėjo 1-osios išvakarėse drauge su švietimo ir mokslo ministre Jurgita Petrauskiene spaudos konferencijoje dalyvavęs švietimo ir mokslo viceministras Gražvydas Kazakevičius kalbėjo apie bendrojo ugdymo naujoves: „Parengta Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai programa mokykloms ir pristatyti keli modeliai, kuriuos mokyklos gali pačios rinktis. Ugdymo plėtotės centras sudarė tam tikrą žemėlapi, į kurių klasių ir kokių dalykų turinį tiesiogiai gali būti integruotas lytiškumo ugdymas. Mokyklai pasiūlyti 4 modeliai apsispręsti, kuriuo keliu jai geriausia eiti.“

Švietimo bendruomenės nariai daug kalba apie tai, kad svarbiausia dabar atrasti, kaip mokyti. Šis klausimas kyla ne vien tik dėl lytiškumo programos įgyvendinimo, bet ir daugelio ugdymųjų dalykų.

BENDROJO UGDYMO TARYBOS POSĖDYJE APTARTA...

Rugsėjo 21 d. vykusiam Bendrojo ugdymo tarybos posėdyje buvo pristatyta keletas galimų metodikų, bet nė viena nesutikta su aplodismentais. Vienur pritrūko, kitur per daug... Pasak Ugdymo plėtotės centro (UPC) direktoriaus Giedriaus Vaidelio, mokykla pati galės priimti nutarimą, kurią metodiką rinktis, kokia informacija naudotis.

„Lytiškumo programai įgyvendinti skirta parankinė medžiaga mokytojui buvo parengta pavasarį. Mūsų manymu, šiandien apie 70 proc. programos jau yra mokoma per įvairius dalykus. Kiek sudėtingiau yra su naujomis, subtiliomis temomis, kurios, greičiausiai, dar mažai kur dėstomos. Interneto svetainėje „Ugdymo sodas“ (žr. <https://duomenys.ugdome.lt/?%2Fmm%2Fslrus%2Fmed=146%2F794>) galima rasti daug medžiagos, aktualių dokumentų, ugdymo priemonių ir t. t., kviečiame naudotis reikiama informacija“, – sakė G. Vaidelis ir pridūrė, jog šiandien visgi keistai skamba, kai mokyklų vadovai ar mokytojai kalba, kad nėra pasiruošę dėstyti šios programos ar kad tai yra visiškai nauja programa. Tai tik parodo, kad mokyklos iki šiol nieko neveikė.

„Jeigu kvalifikacijos tobulinimo programos yra akredituotos, jos mokykloms yra siūlomos ir galimos? Visų kitų priemonių, apie kurias šiandien išgirsime, jūs nerekomenduojate?“ – klausė Kauno r. Akademijos Ugnės Karvelis gim-

nazijos direktorius, Bendrojo ugdymo tarybos narys Rolandas Kučiauskas. G. Vaidelis patikino: „Tai yra švietimo bendruomenės reikalas – rinktis ar nesirinkti. Švietimo centras, kaip akredituota institucija, bendradarbiaudama su viena ar kita metodikas siūlančia organizacija, gali parengti pedagogams kvalifikacijos kursus, tada mokykla, įgyvendindama lytiškumo programą, galės remtis būtent ta metodika.“

METODIKŲ VARIANTAI

Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) Švietimo studijų centro vadovė Giedra Marija Linkaitytė pabrėžė, kad jų centras mokytojų kvalifikacijos tobulinimu užsiima nuo 1997 m. „Kurdami metodiką, gilinomės į kontekstą. Atradome 4 sritis: savivokos ugdymas, savivaldos ugdymas, kaip mokyti vaikus šių subtilių dalykų, sveikatos ugdymas“, – su metodikos rengimo pradžia supažindino G. M. Linkaitytė ir pabrėžė, kad jų nuostata: „Ne kovoti su pasekmėmis, bet atlikti prevenciją. Vaikai turi būti paruošti įvairiems iššūkiams, o su jais susidūrę, sąmoningai suvokti, kaip reikia elgtis.“

„Atlikome mokytojų apklausą, apibendrinome rezultatus ir taip išgryninome mokytojų pageidavimus, ko jiems reikia. Man regis, tai yra procesas, kurį turėtų remti tiek ministerija, tiek kitos organizacijos, nes programą reikėtų nuolat tobulinti pagal poreikius. Galvojame, kad galbūt derėtų atvykti į mokyklas ir taip mokytojams palengvinti programos įgyvendinimo pagrindus“, – savo idėjomis dalijosi VDU Švietimo studijų centro vadovė. Ją papildė genetikas, medicinos mokslų daktaras Danielius Serapinas: „Rengdami metodiką, atsižvelgėme į Švietimo ir mokslo ministerijoje (ŠMM) patvirtintą Lytiškumo programą, t. y. stengėmės pabrėžti rizikingo elgesio prevenciją, atsakingą požiūrį į nėštumą, abortų prevenciją ir pan. Tai yra blokas temų, kurios, remiantis mūsų metodika, parengiamos pagal naujausias medicinos mokslo žinias. Tiesa, programos ŠMM nėra akredituotos, tačiau universitete jos praėjusios visas įmanomas patikras.“

Edukologė, lygių galimybių ir lytiškumo ugdymo ekspertė Vilma Gabrieliūtė drauge su akušere Ieva Girdvainiene pristatė ir siūlė rinktis jų produktą, kuris remiasi Pasaulio sveikatos organizacijos rekomendacijomis. Jų pagrindinė idėja yra ta, kad metodikos pagrindas galėtų būti interaktyvi platforma internete, kuri būtų prieinama visiems pedagogams. „Pasaulyje

tokia praktika gaji ir užtikrintai veikia. Ši metodika būtų lengvai prieinama ne tik didmiesčiuose, bet ir regionuose", – mintimis dalijosi metodikos autorės.

Šeimos gydytoja Lina Simavičiūtė ir Vilniaus universiteto Lyčių studijų centro docentė dr. Aurelija Novelskaitė supažindino su savo komandos parengtu metodiniu rinkiniu „Rinkis save“. „Rengti metodinį rinkinį pradėjome tada, kai dar nebuvo įsakymo dėl Lytiškumo programos įgyvendinimo mokyklose. Mūsų produktas – tai autorinis darbas, kurį sudaro metodinis rinkinys ir kitos darbą lengvinančios priemonės. Metodika skirta pedagogų bendruomenei, nesvarbu, kur ji būtų: centre ar periferijoje", – sakė L. Simavičiūtė.

Dr. A. Novelskaitė pabrėžė: „Metodiką rengėme su būriu skirtingų specialistų, todėl visi galėjome aptarti skirtingus požiūrius ir surasti bendrus sąlyčio taškus. Šis metodinis rinkinys paruoštas mokytojui su pamokų aprašymais ir kartu užduočių knyga mokiniams.“

Norint dėstyti naują programą reikia naujų kompetencijų ir technologijų. „Kad mokytojai įgytų naujų kompetencijų, tikrai neužtenka dviejų valandų seminaro. Metodiką suprantu taip, kad mokytojas, naudodamas aprašymus, galėtų patirti sėkmę. Tas pats kaip receptūra... Jeigu turi patirties ir kepi pagal receptą, tikėtina, kad tau pavyks, jeigu patirties nedaug, tai galbūt ir bus valgoma, bet kiek tai bus pavykę – klausimas. Tokį variantą matau ir su metodiniu rinkiniu „Rinkis save“, sakyčiau, daugybė dalykų netinkamai formuluojama, kai kurios vietos itin silpnos. Netikiu tokių pamokų sėkme", – kritikos ir pastebėjimų negailėjo Lietuvos gimnazijų asociacijos vadovas Vytautas Kantauskas.

Taigi su metodikomis susipažinusi Bendrojo ugdymo taryba visgi abejojo, ar jos iš tiesų tinkamos tapti pagalba mokytojui. „Kol šios metodikos taps tinkamais variantais, dar reikia įdėti pastangų", – svarstė Bendrojo ugdymo tarybos nariai...

O KOKIA SITUACIJA REGIONUOSE?

„Švietimo naujienos“ kalbino Veisiejų Sigitą Gedos gimnazijos direktorę Angelę Mizerienę.

Žinome, kad Jūsų vadovaujama gimnazija jau šiais metais imasi įgyvendinti Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai bendrąją programą, sakysite, kokie sprendimai dėl šios programos įgyvendinimo buvo priimti savivaldybėje?

Savivaldybėje buvo nuspręsta, kad mokykla pati susitaria ir nusprendžia, kaip įgyvendins programą (skirs valandas mokinių ugdymo(si) poreikiams tenkinti, integruos į kitas programas, mokomuosius dalykus ar mokytojas, formuodamas klases mokinių ugdymo turinį, numatys ugdymo dalykus, į kuriuos bus integruojama programa, derins integracinius dalykų ryšius, formalųjį ir neformalųjį švietimą, numatys tinkamiausius įgyvendinimo būdus ir metodus). Pedagogai, atsižvelgdami į mokyklos bendruomenės su sveikata, lytiškumo ugdymu(si) bei rengimu šeimai susijusias problemas ir vietos bendruomenės socialinį kontekstą, mokyklos ugdymo plane, kituose veiklos planavimo dokumentuose numatys prioritетines programas įgyvendinimo sritis.

Lazdijų rajono savivaldybėje vyko sveikatos ir lytiškumo bei rengimo šeimai metodinio leidinio „Rinkis save!" pristatymas. Artimiausiu metu VšĮ Lazdijų švietimo centre planuojami mokymai, per kuriuos mokytojai turės galimybę išsiaiškinti esminius Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai programos akcentus, diskutuoti ir dalytis patirtimi apie tai, kaip realizuoti Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai programą integruojant jos turinį į įvairių dalykų pamokas, neformaliojo švietimo veiklas.

Kaip ketinama lytiškumo ugdymą dėstyti Jūsų mokykloje? Pasirinkote integruotą dėstymo modelį ar bus dėstomas atskiras dalykas? Ar mokytojai jaučiasi tinkamai pasirėngę ir galintys su mokiniais kalbėtis įvairiais lytiškumo klausimais?

Nuo rugsėjo 1-osios pradėjome integruoti į bendruosius dalykus – biologiją, dorinį ugdymą, kūno kultūrą, klasių valandėles. Tai nėra visiškai nauja programa. Iki šių mokslo metų buvo integruojama Sveikatos ugdymo bendroji programa. Taigi kai kurios programos nuostatos, temos buvo ir anksčiau ugdomos. Daugiau nerimo kelia lytiškumo ugdymo temos. Mokytojams trūksta metodinių žinių, ne visi pasirėngę ir drįs kalbėti jiems nepatogiomis temomis (ypač vyresnėse klasėse). Suprantame, kad daug medžiagos galima rasti internete. Bet ar ji yra tinkama? Mokytojai sutinka, kad yra temų, kurioms išdėstyti jie turi pakankamai kompetencijų, gali kalbėtis. Bet yra temų, kurias turėtų dėstyti tik specialiai tam paruošti mokytojai ar dėstytojai specialistai.

Kviesimės visuomenės sveikatos priežiūros specialistus, profesionalius medicinos darbuotojus, kitus specialistus. Pagelbės Lazdijų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras. Džiugina tai, kad bus vedami papildomi mokymai ir seminarai Lazdijų švietimo centre. Tik bendradarbiaudami su kitomis institucijomis galėsime sėkmingai įgyvendinti programą. Vieni mokytojai to nepadarys.

UPC surengti mokymai...

Mūsų gimnazijos atstovai dalyvavo Alytuje vykusiame užsiėmime. Tačiau šių mokymų nepakanka.

Lytiškumo temą nagrinėjant su mokiniais, būtina tinkamai paruošta metodinė medžiaga, kokiais moksliniais faktais rekomenduojama remtis, o kokiais ne, kad mokiniams būtų pateiktas kokybiškas lytiškumo ugdymas, skatinantis kritinį mąstymą, atsakingų sprendimų priėmimo įgūdžius ir pan. Reikalingi seminarai, vadovėliai, mokymai, kaip ir apie ką su tam tikro amžiaus grupėmis kalbėti, taip pat praktiniai įgūdžiai, t. y. veiksmingi metodai, teorinė ir praktinė medžiaga. Be to, šios programos koordinatorius turėtų būti specialistas, kuris ne tik koordinuotų programos įgyvendinimą, bet ir pats galėtų dėstyti temas. Metodinė medžiaga brangi, trūksta lėšų jai įsigyti.

Akivaizdu, kad šalies mokytojai pasimetę, tačiau vis tiek imasi įgyvendinti programą. Kadangi lytiškumo ugdymo mokykloje tema – didelė ir jautri, apie tai kalba beveik visi. Žurnalistas Andrius Tapinas internete transliuojamoje „Laisvės TV" laidoje taip pat gvildeno lytiškumo ir jo ugdymo pasaulio ir mūsų šalies mokyklose temą.

ŠIEK TIEK STATISTIKOS...

„Vilniaus visuomenės sveikatos biuras atliko vyresniųjų klasių mokinių lytinės elgsenos ir žinių apie lytiškai plintančias infekcijas tyrimą sostinės mokyklose. Kas ketvirtas mokinyss jau buvo turėjęs lytinių santykių. Santykių pradžios amžius svyravo nuo 12 iki 18 metų. Kas 4 mergina ir kas 5 vaikinass susidūrė su neplanuotu nėštumo baime. Kas 20 mergina ir kas 10 vaikinass bijojo lytiškai plintančių infekcijų. Kasmet užregistruojama apie 2000 nėščių paauglių, iš kurių pusė nutraukia nėštumą“, – statistikos duomenimis dalijosi žurnalistas A. Tapinas.

Užkrečiamųjų lygų ir AIDS centro duomenimis, 2014 m. pusė naujai užsikrėtusių lytiškai plintančiomis infekcijomis (LPI) buvo jaunimas iki 29 metų.

O KAIPGI PASAULYJE?

„Norvegijos nacionalinis transliuotojas rodo atvirą laidų ciklą apie brendimą. Norvegai neužsiima pasakomis apie bitutes ir paukščiukus, lytinį žmogaus brendimą ir lytinius santykius pateikia tokius, kokie jie yra. Olandijoje lytiškumo pamokos pradedamos dar darželyje. Žinoma, darželinukams nepasakojama apie seksą, tačiau jie mokomi, kad meilės ir santykių temos nėra tabu ir apie jas reikia kalbėtis atvirai. Antrokai supažindinami su lyčių stereotipais. Vienuolikmečiai kalba apie lytinius santykius ir kontracepciją. Atrodo, kad atviras kalbėjimas duoda naudos. Paauglių nėštumas Olandijoje yra vienas žemiausių pasaulyje. O štai Lenkijos valdžia yra nusprendusi, kad ankstyvas lytinis ugdymas prieštarauja konstitucijai ir galimas tik kaip pasirenkamasis dalykas. Ketvirtadalis pasirenkamojo dalyko mokytojų yra kartu ir tikybės mokytojai, todėl jų pamokose aiškinama, kad homoseksualūs asmenys turėtų būti priverstinai gydomi ir pan. Mūsų valstybės požiūris yra tarp rytų ir vakarų, bet vis tiek arčiau Lenkijos“, – teigė A. Tapinas. Jis pateikė VDU Teologijos prof. Birutės Obelenienės ir prof. Kęstučio Pukelio mintis: „Esminė lytinio ugdymo paskirtis – valios ugdymas, siekiant parengti jauną žmogų lytinių instinktų prabudimo fazei ir apvaldyti jų chaotišką veikimą žmogaus kūne bei sieloje esant dvasingumo paradigmam (skaistumui).“

Anot A. Tapino, programa yra, bet mokytojų niekas tam neparuošė. Atsiranda pavienių iniciatyvų, kaip kad Vilniaus savivaldybė už 12 tūkst. eurų parengė priemonių jaunuoliams „Būti vyru“ ir „Būti moterimi“, kurias sutrumpintai pavadino BMV. Leidinio specialistai teigia, kad saugiausi lytiniai santykiai yra telefonu.

ASMENINĖS INICIATYVOS VEIKIA...

Jaunimo sveikatinimo centro (VGN) gydytoja akušerė-ginekologė Rūta Liutkevičienė yra itin iniciatyvi, nestokoja puikių idėjų, augina dvi dukras ir atsakingai žvelgia ne tik į savo šeimos, bet ir į mūsų visų vaikų bei jaunimo švietėjiškų poreikių tenkinimą. Vilniaus gimdymo namuose esant tinkamą patalpą, kurias būtų galima išnaudoti prasmingai, gavusi VGN vadovų palaikimą, 2016 m. ėmėsi veiklos. Gydytojos idėja – skaityti paskaitas vaikams ir jaunimui apie asmens higieną ir lytiškumą – dabar jau įgyvendinama antrus metus iš eilės. R. Liutkevičienė savo

idėjas išsakė ir tuometinei švietimo ir mokslo viceministrei Natalijai Istominai-Fatkulinai. Buvo minčių bendradarbiauti per TAMO elektroninį dienyną, tačiau, matyt, besikeičiant valdžioms visos idėjos liko užmarštyje. Visgi gydytojos akušerės-ginekologės projektas veikia.

Ji pati savo ruožtu vyksta į mokyklas ir kviečia mokytojus su mokinių grupėmis atkelti į VGN, išgirsti ir sužinoti apie tinkamą higieną, sveiką mitybą ir kitus tiek berniukams, tiek mergaitėms opius klausimus, apie kuriuos kartais neįmanoma kalbėtis su tėveliais, mokytojais ir pan. Deja, dažniausiai išgirstamas atsakymas, kad toli, nepatogu, nėra kaip atvykti... R. Liutkevičienės nuomone, tiesiog nėra noro. Kaip pavyzdį pateikė netoli vienos mokyklos veikiančią kavinukę, kurioje per pertraukas susidaro mokinių eilės, o kava ten kainuojanti beveik 3 eurus. Vadinasi, mokiniai autobuso bilietui pinigų tikrai turi ir iki VGN atvykti galėtų, tiesiog nėra susidomėjimo nei iš mokytojų, nei iš mokinių pusės. Gydytoja apgailestavo, kad dar ir šiais laikais daugelis tėvų bijo ir nemoka atvirai bendrauti su savo vaikais, todėl tenka priimti ir nepilnamečių gimdymus, susidurti su įvairiomis jų ligomis. Visų šių dalykų būtų galima išvengti, jei jaunimas turėtų daugiau informacijos, kurią ne tik išgirstų, bet mokėtų pasinaudoti.

Gydytoja R. Liutkevičienė sako: „Asmens higiena – tai ne tik tinkamas rankų nusiplovimas. Tai gebėjimas apskritai tinkamai save prižiūrėti, nusiprausti tarpvietę, pasirūpinti pažastų higiena. Ne visi mokytojai galėtų mokiniams paaiškinti, kaip tai daryti. O ką jau kalbėti apie menstruacijų ciklus, lytinius santykius, kontraceptines priemones, jų pasirinkimo variantus, šeimos planavimą ir kitus dalykus. Medikui reikia daugybę metų mokytis, kad galėtų lengvai kalbėti ir atsakyti į visus su šiomis temomis susijusius klausimus.“

Gydytoja sakė susipažinusi su Švietimo ir mokslo ministerijos lytiškumo programa, tačiau nuoširdžiai mananti, kad mokytojams bus be galo sunku dėstyti šį dalyką per pamokas ir jį integruoti. Be to, jos nuomone, tikrai nepakanka mokytojams surengtų kelių seminarų, kad galėtų aiškiai vaikams ir jaunimui išdėstyti ne tik apie higieną, bet ir apie pasirengimą šeimai, lyčių skirtības, kontracepciją ir t. t. Pirmiausia, tai vaikai nenusiteikę apie tokius dalykus išgirsti iš savo mokytojų lūpų. R. Liutkevičienės manymu, kalbėtis su vaikais ir jaunimu šiais klausimais – sunkus, juodas darbas. Pasak jos, būtent ligoninėje gydytojas gali labai aiškiai ir nuosekliai sudėlioti svarbiausius akcentus net ir tų mokinių galvose, kurie, greičiausiai, savų mokytojų neišgirstų.

Paskaitos nemokamos. Tereikia iš anksto užsiregistruoti. Mokytojai gali pasirinkti jiems aktualias temas pagal atsivedamų mokinių amžių ir poreikį. (žr. www.vgn.lt/lt/apie_mus/jaunimo_sveikatinimo_centras.html)

Bendrojo ugdymo taryba priiminėja sprendimus, verslas, įvairios organizacijos ir švietimui neabejingi asmenys kuria metodikas, vyksta pamokos... Pasak UPC Ugdymo turinio skyriaus metodininkės Violetos Jonynienės: „Programoje parašyta, ko reikia siekti, koks turi būti rezultatas. Vadinasi, kiekviena metodika turi vesti į rezultatą. Nereikia kurti naujų tikslų ir uždavinių.“

Aušra ŽIDŽIŪNIENĖ

Pasakojimai iš „Pasakojimų dėžutės“

Lietuvos aklųjų bibliotekos (LAB) misija – aprūpinti regos ir kitą negalią ar sutrikimą turinčius žmones informacija. Biblioteka leidžia visų specialiųjų formatų leidinius, skirtus specialiųjų poreikių turintiems žmonėms: garsines knygas ir žurnalus, spaudinius Brailio raštu ir padidintu šriftu, daugiafunkčius DAISY formato leidinius (skirtus mokiniams ir studentams). Visi bibliotekos padaliniai ne tik atlieka pagrindines savo funkcijas, bet ir organizuoja įvairius renginius: susitikimus, konkursus, koncertus, parodas. LAB itin aktyviai vykdo projektinę veiklą, nuolat įgyvendindama naujas idėjas ir pritaikydama ar kurdama vis naujas paslaugas tikslinėms grupėms.

„JAUSTI, VADINASI, MATYTI“

Jau daugiau kaip 10 metų LAB skatina kurti liečiamąsias (taktiles) knygas ir iliustracijas (skelbiami konkursai), biblioteka jau yra sukaupusi nemažą šių knygų kolekciją. Liečiamųjų knygų iškiliosios iliustracijos, per kurias nematantys ar blogai matantys vaikai, dar nemokantys skaityti, pažįsta pasaulį, yra kuriamos iš įvairių medžiagų ir įvairiomis technikomis (neriamos vąšeliu, mezgamos virbalais, siuvinamos, klijuojamos). Jos turi labai gerai atvaizduoti objektą – taip, kad nematantis vaikas jį suvoktų. Iš liečiamųjų knygų kūrimo ir jų sklaidos per edukacines ekskursijas patirties kilo projekto „Jausti, vadinasi, matyti“ įvairių edukacinių veiklų idėjos.

„Pasakojimų dėžutė“ – vienas populiariausių projektų. Tęstinis projektas vykdomas jau antrus metus. Jo idėja kilo norint įtraukti į bibliotekos bendruomenę dvi ribines, vertinant pagal amžiaus kriterijų, potencialių skaitytojų grupes – ikimokyklinio amžiaus vaikus ir senjorus. Senjorams skirta „Garsinių leidinių serija vyresnio amžiaus žmonėms“, vaikams – „Pasakojimų dėžutė“. Šiuo metodu siekiama literatūros kūrinį pristatyti per garsinį skaitymą, perteikiant vaizdais, pasitelkiant pieštus veikėjus ar jų lėles, sukuriant mažąjį spektaklį. Tai būdas regėjimo ar kitų sutrikimų turintiems vaikams patirti ir suvokti istoriją, padėti mokytis sąvokų.

Projektą pradėjome pirmiausia galvodami apie 6–10

D. Balčytė

metų amžiaus regos negalią turinčius vaikus. Domėjomės „Pasakojimų dėžutės“ (angl. Story Box) metodo taikymo patirtimi pasaulyje, konsultavomės su regos negalią turinčių žmonių bendruomene, neregų vaikų tėvais, su jais dirbančiais specialiaisiais pedagogais. Po ilgų diskusijų nusprendėme, kad literatūros kūrinį geriausia pristatyti per mažuosius spektaklius su liečiamaisiais veikėjais.

Pirmiausia, žinoma, reikėjo parinkti pačius literatūros kūrinius. Konsultuojami Lietuvos aklųjų ir silpnaregių ugdymo centro (LASUC) pradinė klasių bei lietuvių kalbos ir literatūros mokytojos Rūtos Petkevičienės, pasirinkome rašytojo ir dailininko Kęstučio Kasparavičiaus apsakymus „Ašotis“ ir „Arbatos klubas“. Apsakymuose kalbama apie vaikams pažįstamą aplinką. Tai trumpos istorijos, atitinkančios mūsų pasirinkto amžiaus vaikų dėmesio trukmę. LASUC pedagogų manymu, spektakliai taip pat galėtų mokyti buitinių įgūdžių ir bendravimo.

Kol R. Petkevičienė ir LASUC dailės mokytoja Giedrė Rečiūnienė kūrė liečiamuosius veikėjus, mums reikėjo sukurti „pjeses“, kuriose būtų mažai tiesioginės kalbos. Istorijas šiek tiek papildėme – įtraukėme naujų veikėjų, prisistatančių žiūrovams ir papasakojančių apie savo savybes. Pavyzdžiui, Virdulys moka greitai užvirti vandenį arbatai, tačiau jį liesti reikia atsargiai, nes būna labai karštas, kai vanduo užverda. Su Cukrine gali draugauti, jei mėgsti saldžią arbatą. Tada reikia mandagiai paprašyti: „Prašau paduoti man cukraus“. „Ašotio“ istorijos gėlės irgi pasakoja apie save – kur jos auga, kaip atrodo. Aguona pasigiria, kad subrandina mažas juodas sėklytes... Visus liečiamuosius veikėjus mažieji žiūrovai gali patyrinti rankomis, pajusti jų dydį, formą, tekstūrą, iškilias detales.

Pradinius spektaklių variantus išbandėme tiek su nematančiais, tiek su reginčiais vaikais. Projekto premjera LASUC vyko pernai, rugsėjo 1-ąją. Nors „Pasakojimų dėžutė“ kūrėme regos negalią turintiems jaunesniojo amžiaus vaikams, sėkmė įvairiose auditorijose parodė, kad šis metodas yra universalus – mažieji spektakliai su liečiamaisiais veikėjais palankiai sutikti įvairaus amžiaus, įvairių negalių ar sutrikimų (judėjimo, suvokimo, autizmo spektro) turinčių vaikų ir jaunuolių, taip pat jie puikiai tinka ir neįgaliesiems.

Projekto veiklos puikiai siejasi su LAB misija ir išplėstomis bibliotekos tikslinėmis auditorijomis, neapribojamomis regos negalia. Būtent „Pasakojimų dėžutės“ istorijos mus priartino prie autizmo spektro sutrikimų turinčių vaikų. Tokios bendravimo patirties neturėjome, todėl konsultavomės su Kauno Prano Daunio ugdymo centro direktore ir pedagogėmis.

Džiaugiamės, kad sėkmingu LAB projektu susidomėjo ir profesionalus aktorių kolektyvas – „Knygos teatras“. Šio teatro vadovė ir režisierė Redita Dominaitytė, papildžiusi dvi LAB pasirinktas istorijas dar viena, sukūrė spektaklį „Trumpos istorijos apie...“. Tai pirmasis spektaklis vaikams „Knygos teatro“ repertuare. Galime didžiuotis, kad mūsų veikla įkvėpia talentingus aktorius.

„SUKURK SVAJONIŲ PUODELĮ“

LAB „Pasakojimų dėžutėje“ telpa ne tik mažieji spektakliukai, bet ir edukaciniai užsiėmimai. Siekėme, kad jie būtų susiję su mūsų istorijomis, todėl sukūrėme dvi edukacines programas – „Sukurk svajonių puodelį“ ir „Vasaros kvapų ryšulėlis“.

Edukacija „Sukurk svajonių puodelį“ natūraliai išsirutuliojo iš „Pasakojimų dėžutės“ istorijos „Arbatos klubas“, kurioje dalyvauja labai charakteringi puodeliai. Užsiėmimo pradžioje paaiškinama, kokią svarbą vaidmenį regos negalią turinčių žmonių gyvenime atlieka lytėjimas, parodomos liečiamosios knygelės, papasakojama, kokių reikia laikytis reikalavimų, kad iliustracijos ne tik gražiai atrodytų, bet ir būtų naudingos. Atlikdami praktines užduotis vaikai pradeda suprasti, kuo gi liečiamosios iliustracijos skiriasi nuo paprastųjų. Naudodamiesi skirtingų faktūrų popieriumi, įvairiomis medžiagomis dirbtuvių dalyviai kuria ir karmo norimų formų ant pagrindo klijuojamus puodelius, puošia juos detalėmis. Kadangi įžangoje pabrėžiama, kaip nematantys vaikai suvokia iliustracijas, dirbtuvių dalyviai labai atsakingai kuria svajonių puodelius ir stengiasi, kad jie tikrai būtų suprantami nematančiam draugui. Patys dažnai užsimerkia ir liesdami, čiupdami bando suvokti savo sukurtus objektus. Užsiėmimo pabaigoje aptariame rezultatus. Vaikai pasidalija, kokią žinutę savo sukurtą iliustraciją nori perduoti. Žinia, kurią šiomis dirbtuvėmis siunčiame, dirbtuvių dalyvius tikrai pasiekia. Jie klausinėja, kaip neregiai atlieka tam tikrus veiksmus, kaip skaito, mokosi ir pan.

„VASAROS KVAPŲ RYŠULĖLIS“

Ši edukacija sujungė abi „Pasakojimų dėžutės“ istorijas – „Arbatos klubą“ ir „Ąsočią“. Juk iš „Ąsočio“ istorijoje dalyvaujančių vaistažolių, jas sudžiovinus, galima žiemą užsiplikyti kvapios arbatos. Iš pradžių vaikai supažindinami su augalų džiovimo

„Pasakojimų dėžutės“ spektakliukas „Ąsotis“

ir laikymo ypatumais, paskui kiekvienas dirbtuvių dalyvis kuria savo kvapų ryšulėlį – ant lininio audinio beria žiupsnelį sudžiovintų augalų ir virvele suriša. O pabaigoje savo ryšulėliui dar nupiešia etiketę. Šiose dirbtuvėse atkreipiamas dėmesys į tai, kokią vaidmenį neregų ir silpnaregių kasdienybėje atlieka kvapai. Praktinė užsiėmimo dalis suteikia žinių apie kvapiųjų augalų mišinių gamybą. Ugdomas kvapų suvokimas, lavinami rankų darbo įgūdžiai, skatinamas nevirtotojiškas požiūris į gėrybes, kurias gauname iš gamtos, suteikiama žinių, ką galime pasigaminti savo rankomis. Vaikams labai smagu matyti rezultatą – kvepiantį ryšulėlį. O piešiniai ar užrašai ant etikečių aiškiai parodo, kad dirbtuvėse pateikta informacija pasiekė vaikus.

Džiugu, kad mūsų edukacijose dalyvauja įvairaus amžiaus vaikai – nuo darželinukų iki šešiolikmečių. Ši patirtis parodė, kad, nors „Z“ karta yra technologijų čiabuviai, jie labai pasiilgę ir paprastų veiklų. Tinkamu formatu ir jautriai pateikta informacija lengvai randa kelią į jų širdis. Tad neketiname sustoti ir jau brandiname naujas edukacijas. Sekite mūsų naujienas!

APIE BIBLIOTEKĄ

LAB veikia kaip sistema, kurią sudaro bibliotekos centras Vilniuje, penki teritoriniai padaliniai (Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje ir Ukmergėje), paslaugų punkty, įkurtų miestų ir rajonų viešosiose bibliotekose, senelių globos namuose, rajoninėse Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos ir kitose įstaigose, tinklas. Biblioteka teikia paslaugas visais jiems priimtinais būdais – stacionariai, paštu, į namus ir virtualiai, per LAB sukurtą Elektroninių leidinių valdymo informacinę sistemą (ELVIS).

Rasa JANUŠEVIČIENĖ

LAB direktorė

Dalia BALČYTYTĖ

Informacijos išteklių centro vadovės pavaduotoja

Mykolo Cerausko katekizmas – pažangios pedagoginės minties švyturys

Kun. T. Šernas

Krikščionys protestantai parengė pirmuosius tris katekizmus-elementorius lietuvių kalba (1547, 1680, 1708). 1680 m. išleistas katekizmas „Pradžia pamokslo dėl mažų vaikelių“ buvo pirmasis Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje parengtas toks leidinys, nes Martyno Mažvydo „Katekizmas“ 1547 m. dienos šviesą išvydo Karaliaučiuje. Į rankas paėmus mažą knygėlę – seną katekizmą – iš pradžių atrodo, kad nedaug ką galima apie ją pasakyti, juolab tinkamai įvertinti jos poveikį ankstesnių šimtmečių Lietuvos švietimui. Galima suskaičiuoti puslapius, aprašyti knygėlės temas ar tyrinėti senovinės kalbos for-

mas. Visgi svarbu atminti, kad katekizmas yra esminių tikėjimo tiesų santrauka ir jį galima palyginti su pasaulėvaizdžio kūrimo planu. Pedagogė prof. Meilė Lukšienė pažymi, kad „pagrindiniai parapinių mokyklų vadovėliai buvo katekizmai, daugiausia lenkų, taip pat ir lietuvių kalba“. XVIII a. pirmame ketvirtyje Papilio ir Biržų parapijose reformatų mokyklose, Kėdainių gimnazijoje lietuvių kalbos buvo mokoma kaip dalyko.

XIX a. pirmuoju lietuvišku evangelikų reformatų katekizmu tapo 1803 m. Biržų surinkimo (parapijos) lėšomis Mintaujoje išleistas Biržų parapijos vyriausiojo kunigo Mykolo Cerausko parengtas „Seanas katechizmas“¹. Šis leidinys turėjo elementoriaus savybių ir buvo skirtas vaikams mokytis.

M. Cerausko biografijos faktai liudija apie tai, kad jis buvo aktyvus švietimo darbų dalyvis: „Mykolas Ceraskis (m. 1824), Mykolo sūnus, mokėsi Slucke, 1774 m. – Berlyne, 1777 m. – Marburge, 1778 m. su kitais atnaujino reformatų gimnaziją Kėdainiuose, vėl uždarytą 1786 m., dirbo šioje mokykloje mokytoju; galimas daiktas, kad tuo laiku parengė spaudai naują liet. *Kancijonolo, Maldų ir Suomos* leidimą, 1781 m. išspausdintą Karaliaučiuje. <...> 1803 m. lietuviškai Mintaujoje buvo išspaus-

dintas *Kozonis Padekawonies po Ataiemimuy warpu* ir *Seanas Katechizmas* (pasirašo Cerauskas).“² M. Cerausko katekizmas yra švietėjiškas ir pedagogiškai orientuotas. Jo struktūra atspindi Apšvietos epochos savitumus Lietuvoje. Paminėtina ir vertinga M. Cerausko prakalba, kurioje iškeliama teologijos, pedagogikos ir net abstraktaus mąstymo bei mąstymo kultūros temos.

Katekizme yra elementoriui būdingų elementų: aštuntame puslapyje lotyniškais ir gotiškais raidėmis pateikta abėcėlė, devintą ir dešimtą puslapius užima skiemenuotė, trisdešimt antrame puslapyje pateiktos romėniškų ir arabiškų skaičių lentelės, malda „Weykialyu Szkaloy Besimokancziu“.

Kunigo M. Cerausko parašytos nemažos ir įtaigios katekizmo prakalbos tekstas spinduliuoja nuoširdumu, teologo, ganytojo patirtimi ir evangeliniu optimizmu. Ši prakalba padėjo suprasti katekizmo turinį to meto žmonėms. Autorius, savo idėjomis neatsilikdamas nuo to laikotarpio Europos švietimo sąjūdžio, kreipiasi į lietuvių skaitytoją ir visuomenę. Tai yra išskirtina, nes lietuviškai kalbantys gyventojai sudarė patį žemiausią baudžiavinės visuomenės sluoksnį. Nepaisydamas šių aplinkybių, kunigas M. Cerauskas siekė „privalomąjį“ tikėjimo žinių minimumą pateikti šviesiai, šiltai, naujoviškai. Svarbiausia katekizme yra tai, koks formuojamas požiūris į Dievą, nes nuo šio kategorinio pamato priklauso, kokia bus asmens, bendruomenės savivoka ir pasaulėžiūra. Autorius rašė:

„*Kriszczonis, Prieteley! ius niemislikit ape Diewa žiamiszkey, iog jis turi, Koiias, runkas, akis, ausis, nors Rasztas szw. Tey iam pryasa, bet tey tiktey del pigiesia iszmanima žmoniu – Nie kriksszczonis – lis ira Dwassia, keiptas Katechizmas. Ir Biblia szw. Saka, Tobulausias sawa Essibey, niey pradžios, niey gala, nog žendna, unt umžių nieturintis. (Krikščionys, prieteliai! Negalvokite apie Dievą žemiškai, kad Jis turi kojas, rankas, akis, ausis, nors Šventasis Raštas jam tai priskiria, bet tai tiktai tam, kad žmonėms lengviau suprasti būtų. Ne, krikščionys, Jis yra Dvasia, kaip tas katekizmas. Ir Šventa Bibliją sako, kad Tobuliausias savo Esysbe nei pradžios, nei galo per amžius neturintis.)“*

Čia pastebimas įdomus kategorijų palyginimas – katekizmas yra ne tik materialus daiktas, bet ir dvasia. Katekizmo esmė – dvasia, kurią ši knyga perduoda. Toks pedagoginis palyginimo, o ne tiesmukos didaktikos metodas leidžia suvokti, kad Dievas yra dvasia, bet ne antropomorfinė projekcija.

¹ Seanas Katechizmas arba Pamoksley Weikialams, ape Wierą Kriksszczonizką su pasakimeis, isz Rasztas Szwinta giesmėms ir maldoms su skeycyumi Bazniczos, didesniu ir mažesniu, del naudos Surinkimą Lietuwiska. Nitaujoy, 1803.

² Lietuviškoji Enciklopedija. Penktas tomas. Leidėjas „Spaudos fondas“. Tiražas 12 000 egz., AB „Varpas“ spaustuvė, Kaunas, p. 137.

Aiškinimo būdas buvo parinktas neatsitiktinai – taip atskleidžiamas M. Cerausko katekizmo prakalbos teologinis ir pedagoginis uždavinys – plėtoti minties kultūrą, ne primityvų „daiktišką“, bet transcendentinį mąstymą:

„Wedzokit iuos po Laukus, ir sakikit iems! Weykialey, tey iums Diewas duoda. Rodikit iems, Dangu, Saulę, Meniesi ir žweigzdes, sakidami, teyira Darbey stebuklingi Diewa, teyia gi-weanimas, kur mes wisi, iey pabazney giwinsim tinay, su wisseis szwinteysieis busim. (Vedžiokit juos po laukus ir sakykit jiems: „Vaikeliai, tai jums Dievas duoda.“ Rodykit jiems dangų, saulę, mėnulį ir žvaigždes, sakydami: „Tai yra darbai stebuklingi Dievo, tai yra gyvenimas, kurį mes visi dievotai gyvensime tenai, kur su visais šventaisiais būsim.)“

Prakalboje pasikartojantys žodžiai *geras, mielas, džiaugsmas* ir kiti nurodo svarbų teologinį tikslą – mokyti pasitikėti Dievu. Atrodytų paradoksali: ilgas persekiojimų laikotarpis, karų, chaoso, valstybės žlugimo išgyvenimas reformatų kunigą skatino skelbti evangelinį-eschatologinį ir „gyvenimišką“ optimizmą. Geras tokio siekio pavyzdys būtų raginimas negalvoti apie Dievą kaip apie piktą teisėją:

„Ius niemisikit ape Diewą, keip ape žmogų, iog jis piktas, rustaujantis, ir pamstos ieszkantis, iog jis žmonies Koroi, isz nopikantos, isz narsa. O! is ira Tewu musu mielausiu; ia wissos Koronies, Kuriomis, jis mus lieczy, del giara tiktey, ir pasiteysima musu. Ius niegiarey darat, kad weykus sawa, strsziaa, czeese žaibu ir Griaustiniu Kalbedami: tey Diewas baras. O! nie Prietieley mana – Sakikit iems, tey ia nieapimta szlowe, ir wissogalibe, Kuria jis, del pazyczka Žmoniu, wissa waldzawoji swietą. Sakikit iems keip giaras, ir mielas Diewas, kas Prysakimus ia pilda, kas pabažney giweana ir cnatliwu Žmogu esti. (Jūs negalvokite apie Dievą kaip apie žmogų, kad Jis piktas, rūstaujantis ir keršto ieškantis, kad Jis žmones baudžia iš neapykantos, iš įsiūčio. O! Jis yra Tėvas mūsų mieliausias ir visos bausmės, kuriomis Jis mus drausmina, dėl gero tikrai ir pasitaisymo mūsų. Jūs negerai darot, kad vaikus savo gąsdinat žaibu ir griauستiniu, kalbedami: „Tai Dievas baras.“ O ne, prieteli mano. Sakykit jiems, tai yra neprilygstama šlovė ir visagalybė, kuria Jis dėl paguodos žmonių valdo visą pasaulį. Sakykit jiems, koks geras ir mielas Dievas tiems, kas prisakymus Jo pildo, kad dievotai gyvena ir išmintingu žmogum esti.)“

Skelbiamos tikėjimo nuostatos nuo vaikystės formuoja pasaulėvaizdį ir gyvenimo tikslus, nepaisoma nepalankių ekonominių ir socialinių sąlygų. Pažymėtina, kad siekdamas šių teologinių tikslų M. Cerauskas pralenkė savo laikmečio pedagogikos nuostatas Lietuvoje beveik visu šimtmečiu. Pavyzdžiui, 6 katekizmo puslapyje rašoma:

„Skeikit iems tą Katechizmą, ir mokikit iuos: Pratinkit tuoy isz iaunistes idant ie pažintu Diewą, rupinkites iu pateisit Szirdis, olabausiey, nieduokit iems patis, pikta prykloda. O! beda tam saka lezus isz Kuria papiktinimas iszeina. Liepkit iems, melstis, ritu ir wakarų, tiktey nie su gwoltu ir prymusu. Kad ie žynos, Koks, keip giaras, ir keip mielas ira Diewas, niereiks nieiokia prymusa; bus ies tas darbas, ir to Zobowa uzx wiss mielesnie. (Skaitykit jiems tą katekizmą ir mokykit juos. Pratinkite juos nuo jaunystės, kad jie pažintų Dievą, rūpinkitės pasiekti jų širdis, o svarbiausia –

nerodykit jiems blogo pavyzdžio. Vargas tam, sako Jėzus, iš kurio papiktinimas išzeina. Liepkite jiems melstis rytą ir vakarą, tikėti ne riksmis ir ne mušimu. Kai jie žinos, koks geras ir koks mielas yra Dievas, nereiks jokio mušimo, nes bus tas darbas ir pramoga už viską mielesnė.)“

Šis pedagoginis baudžiauninkų pamokymas XIX a. pradžioje Lietuvoje buvo itin naujoviškas. Galioję ir oficialiosios valstybės teisės, ir visuomenės paprotinės teisės įbauginimo bei skirtingo luomų traktavimo principai buvo visuotinai įprasti ir morališkai teisėti. Kūno plakimas rykštėmis buvo laikomas ne tik veiksminga bausme, bet ir gera asmens drausminimo priemone. Nusikaltėlis mušamas tam, kad „pasitaisytų“. XIX a. pirmojoje pusėje fizinės bausmės buvo įprastos ir dažnos tvarkant dvaro ir jam priklausančių valstiečių santykius. Dalis dvarininkų ir bajorų valstietį laikė laukiniu, o jo mušimas buvo suprantamas kaip būtina sudrausminimo ir civilizavimo priemonė. Vaikų auklėjimas negalėjo būti suprastas kitaip nei sudrausminimas, o tai reiškė fizinės prievartos naudojimą. Tad matome, kad kunigo M. Cerausko pedagoginės nuostatos nesutampa su amžininkų nuostatomis.

Tuo laikotarpiu Lietuvoje fizinių bausmių priešininkų buvo mažai. Vilniaus universiteto atstovas prof. Andrius Sniadeckis (1768–1838) savo veikale „O fizycznym wychowaniu dzieci“ (liet. „Apie fizinių vaikų ugdymą“) 1805 m. pastebi, kad vienuolių mokyklose taikomas „bjaurus paprotys lupiti berniukus rykštėmis <...> ne tik pagreitina lytinių organų brendimą, bet net visam gyvenimui palenkia į gašlumą“³. Šiuo atveju neigiamą A. Sniadeckio požiūrį į fizinės bausmės lėmė fiziokratinis mąstymas. O štai M. Cerausko pedagoginis požiūris pagrįstas teologija. Jis kyla iš Evangelijos ir atskleidžia M. Cerausko siekiamų teologinių ir pedagoginių tikslų kryptį bei mastą. Katekizmo sudarytojo minčių dėstymo būdas, metodiniai ir teologiniai uždaviniai rodo, kad reformatų šviesuomenė, nepaisydama persekiojimo, nesistengė orientuotis į esamus aplinkos mąstymo ir elgesio standartus. Tiek konfesinė teologija, tiek išgyventi sunkumai ragino ieškoti išeičių – ugdyti ne tik valstiečių raštingumą, bet ir jų savigarbą, surasti fundaciją tam, kad būsimieji reformatų kunigai galėtų studijuoti Europos protestantiškuose universitetuose, kuriuose formuodavosi pačios pažangiausios ir naujoviškiausios to meto idėjos. Lietuvių kalbos kaip dėstomojo dalyko arba tikėjimo lietuviškai dėstymas reformatų mokyklose rodo, kad daugiausia iš bajorų sudarytas ir lenkiškai kalbantis reformatų bažnyčios sinodas turėjo aiškią nuomonę apie nacionalinius santykius bažnyčioje.

Visas katekizmo pavadinimas – „*Seanas Katechizmas arba Pamoksley Weikialams, ape Wierą Krikszczonizką su pasakimeis, isz Raszta Szwinta giesmams ir maldoms su skeycyumi Bazniczos, didesniu ir mažesniu, del naudos Surinkimą Lietuwiską*“ (pabraukta straipsnio autoriaus) – iliustruoja šią sinodo politiką. Protestantizmo nuostata, kad kiekvienas žmogus turėtų skaityti Bibliją savo gimtąja kalba, tapo luomų, lyčių ir tautų emancipacijos įrankiu.

Kun. Tomas ŠERNAS

Lietuvos evangelikų reformatų bažnyčios –
Sinodo – generalinis superintendantas

³ Lukšienė M., Demokratinė ugdymo mintis Lietuvoje: XVIII a. antroji pusė – XIX a. pirmoji pusė. Vilnius: „Mokslas“, 1985, p. 116.

Kėdainiai – evangelikų reformatų švietimo tvirtovė XVI–XVIII a.

Reformacija – tai XVI a. prasidėjęs krikščionių dvasinio ir kultūrinio atsinaujinimo judėjimas, kuris neaplenkė ir Lietuvos. Pirmosios knygos lietuvių kalba buvo reikšminga Reformacijos naujovė. Martyno Mažvydo pradėtas namų mokyklų ir rašto lietuvių kalba kūrimas, Abraomo Kulviečio Lietuvos švietimo sistemos papildymas vidurine pakopa rodė reformatų požiūrį į liaudies švietimą. Išsilavinimo, mokytum, rašto, spaudos svarbos ir vertės suvokimas – tai labai svarbus Reformacijos visoje Europoje, o drauge ir Lietuvoje aspektas. Įtakinga Radvilų giminė ieškojo gabių jaunuolių, juos rėmė, siuntė savo lėšomis studijuoti į universitetus (Andrius Volanas), ugdė kitokiais būdais. Dvaruose buvo suburti išsilavinę, veiklūs kultūrine prasme dvirėškiai pasauliečiai, dauguma jų buvo studijavę protestantiškuose universitetuose.

Pakilo ir reikalavimai dvasininkams – jie turėjo būti mokėsi aukštojoje mokykloje. Švietimas buvo neatsiejama krikščioniškos evangelinės bažnyčios veiklos sritis. Krikščionys reformatai stengėsi prie kiekvienos veikusios savo bažnyčios įsteigti parapiinę mokyklą, XVI a. viduryje jau veikė mokyklos Vilniuje, Vitebske, Brastoje, Klecke. Reformatai didikai savo privačiose valdose steigė mokyklas: Naujamiestyje, Pašušvyje, Šiluvoje, Žemiuose, Švobiškyje, Biržuose, Nemunėlio Radviliškyje, Salamiestyje, Papilėje, Kelmėje, Skuode ir kitur. Ypač daug pastangų buvo įdėta bandant gauti leidimą kurti protestantišką universitetą. Vilniuje veikusi gimnazija turėjo pakankamai išsilavinusių, tokiam darbui pasirengusių dėstytojų ir sėkmingai dirbo, deja, pasiekti, kad ši mokykla gautų teisę tapti akademija ar universitetu, XVI a. pabaigoje Radviloms neužteko galios.

<...>

1631 m. Kristupo Radvilos rūpesčiu Kėdainių Didžiosios pilies ir Josvainių gatvių kampe pradėtas rekonstruoti namas, nupirktas iš miestiečio, buvusio burmistro Petro Skomino. Šis pastatas tapo svarbiu architektūriniu XVII a. paminklu. Tai bene vienintelis Lietuvoje išlikęs autentiškas aukštesniosios mokyklos pastatas. 1640 m., uždarius Vilniaus reformatų gimnaziją, Kėdainių mokykla tapo svarbiausiu protestantišku mokymo ir Reformacijos idėjų sklaidimo centru Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje.

Kėdainių krikščionių evangelikų reformatų mokykla iki pat XIX a. didžiausią dėmesį skyrė lotynų kalbai, antikinei literatūrai, religijos ir filosofijos mokslams. Mokymo programos sudarytos pagal pažangiausius to meto Europos protestantiškų mokyklų pavyzdžius. Organizuoti sėkmingą mokymą nebuvo lengva, nes trūko vadovėlių ir literatūros. 1629 m. įstatuose mokytojams nurodyta taikyti diktavimo ir disputo metodus. Per disputus išryškėdavo, kaip mokiniai yra pasiruošę diskutuoti su

katalikais ir kaip geba skleisti Reformacijos idėjas. Mokytojai pateikdavo teiginius, kuriems vieni ugdytiniai ieškodavo argumentų pagrįsti, kiti – paneigti. Per disputus mokiniai ginčydavosi, reikšdavo savo nuomonę, įgytas žinias taikydavo praktikoje, todėl šis metodas buvo populiarus.

1637 m. Kėdainių evangelikų reformatų bažnyčios sinodas mokyklai davė griežtus nurodymus dėl mokinių laisvalaikio. Nevalia „komedijomis“ linksminėti vaikų, siūlė laisvu laiku ruošti disputams, oracijoms, dialogams. Drausmė buvo geležinė: mokiniai griežtai nustatytu laiku kėlėsi, meldėsi, mokėsi. Nebuvo jokių pramogų. Nusižengusiuosius baudė net fizinėmis bausmėmis (plakdavo rykštėmis). Fizinį bausmių taikymo tvarka nurodyta 1631 m. nuostatuose: negalima mušti kumščiu per galvą, įsikarščiačius elgtis žiauriai, bausti tik būtinais atvejais, leidus rektoriui. Mokiniai į aukštesnes klases buvo keliami dukart per metus: per Velykas ir šv. Mykolo dieną. Jų žinios buvo tikrinamos per viešuosius egzaminus. Egzaminų pabaigoje mokiniai vertinimo komisijai deklamuodavo savo kūrybos eilėraščius ir taip atskleisdavo kūrybinius gebėjimus.

Evangelikų reformatų mokyklų mokymo programų turinys buvo glaudžiai susijęs su krikščionišku tikėjimu. Mokyklas dažnai vadindavo bažnytinėmis seminarijomis. Mokytojai ir mokiniai privalėjo lankyti bažnyčią. Ten mokiniai turėjo gražiai elgtis ir rodyti pavyzdį parapijiečiams. 1647 m. *kunigaikščio Jonušo Radvilos rūpesčiu Kėdainių gimnaziją Vakarų Europos pavyzdžiu imta vadinti Šviesiąja (Gimnasium Illustrē)*. Prie gimnazijos 1651–1654 m. veikė Joachimo Rheto spaustuvė, kurioje buvo išleista knyga „Nobažnystės krikščioniškos“. Tuo metu Jonušas Radvila brandino planą Kėdainių gimnaziją paversti universitetu, todėl buvo tariamasi su čekų pedagogu ir filosofu Janu Amosu Komenskiu, kad atvyktų į Kėdainius ir jame dėstyti. XVII a. vidurio karai su Švedija ir Rusija bei ankstyva J. Radvilos mirtis sutrukdė tuos planus įvykdyti.

Kėdainių gimnazijoje įstatai, mokinių sąrašai, tvarkaraščiai ir kiti dokumentai buvo rašomi lenkų kalba. 1673 m. Kėdainių sinode nutarta, kad reikia, jog būsimieji dvasininkai Dievo žodį mokėtų skelbti ir lietuvių kalba. Vėliau priimtas nutarimas, kad vietos alumnai privalo būti mokomi lietuvių kalba. *Lietuviškai mokantiems alumnams mokykloje buvo skiriama speciali Martyno Švobos stipendija*. Kėdainiuose lietuvių kalba pamokslus sakydavo S. Lipskis, Daugaila, mokyklos rektorius Florijonas Svida, konrektorius Konstantinas Krapinskis, mokytojas Jurgis Šimanskis. 1698 m. Kėdainių sinodas pranešė, jog 50 katekizmų lietuvių kalba perduoti gimnazijos rektoriui, kad jais galėtų naudotis mokiniai.

1683 m. parengti nauji gimnazijos nuostatai, kuriuose

svarbiausias mokymo kryptis, kaip manoma, buvo nustatęs J. Radvila. Juose nurodyta, kad lotynų kalbos reikia mokytis ne pagal senuosius vadovėlius, o pagal čekų pedagogo, filosofo J. A. Komenskio veikalus. Tai vienintelis žinomas faktas, kai Lietuvoje, Kėdainių gimnazijoje, buvo dėstoma pagal šio pedagogo vadovėlius. 1698 m. gimnazijos tvarkaraštyje ir nuostatuose atsispindi ugdymo turinio kaita. Pradėta mokytis istorijos ir geografijos. Sustiprintas teologinių dalykų dėstymas: imta skaityti ir analizuoti Šventąjį Raštą, katekizmus. Lietuvos reformatai XVII a. antrojoje pusėje išgyveno nelengvą laikotarpį: buvo deginamos jų bažnyčios, persekiojami dvasininkai ir mokytojai. Reikėjo stiprinti savo pozicijas, todėl tokio tipo mokyklose tapo ypač svarbu ugdyti mokinių pamaldumą ir ištikimybę.

Kėdainių gimnazija veikė su pertraukomis. Jos padėtimi susirūpinę Europos evangelikai reformatai atsiuntė Kėdainių bažnyčiai nurodymą, kuriame ragino siųsti gabius mokinius mokytis į Europos aukštąsias mokyklas: Augsburge – 4, Marburge – 3, Heidelberge – 4, Frankfurte – 2, Berlyne – 2. 1769 m. gimnazijoje mokėsi 90, o vėliau 76 mokiniai. Skaičius svyravo, tai priklausė nuo ekonominių ir politinių krašto sąlygų.

1773 m., panaikinus Jėzuitų ordiną ir įkūrus Edukacinę komisiją, Lietuvoje pasikeitė ir mokymo tvarka. Keitėsi mokymo programos, padidėjo dėstomų dalykų skaičius: pradėta dėstyti fiziką ir trigonometriją, daugiau dėmesio skirta filosofiniams dalykams, stiprintas geografijos ir istorijos mokymas. Svarbiausias gimnazijos tikslas buvo mokymo turinį priartinti prie gyvenimo. Stiprėjo ir gimnazijos prestižas, 1778 m. mokinių skaičius išaugo iki 128. Dėstė gabūs mokslus Vokietijos universitetuose baigę mokytojai: Boguslavas Berneckis, Steponas Kopickis, Aleksandras Mankevičius. Gimnazija pasuko klasicistine kryptimi, pamažu tapo pasaulietine mokykla. Joje mokėsi vis daugiau katalikų, liuteronų, tačiau tai sukėlė ir nemalonumų: 1781 m. vyresniųjų klasių mokiniai įsivėlė į muštynes su katalikais, todėl net nepabaigus mokslo metų gimnazija kuriam laikui buvo uždaryta. 1793 m. joje mokėsi 20 reformatų ir 68 katalikai. Nuo XVIII a. antrosios pusės sustiprėjo lenkų kultūros įtaka – visi raportai, tvarkaraščiai, programos rašyti lenkų kalba. Gimnazijai lietuvių kalba tapo nereikalinga, bibliotekoje neliko lietuviškų knygų.

1803 m. gimnazija tapo pavaldi Vilniaus universitetui, nuo 1807 m. jai buvo skirta finansinė subsidija. Universitetas įsipareigojo peržiūrėti mokymo programas ir mokytojų ruošimo tvarką bei kasmet skirti po 1200 rublių. Buvo iškelti ir reikalavimai, kad vieša mokykla būtų atskirta nuo evangelikų reformatų tikybos, o tikėjimo dalykai dėstomi pagal įvairias mokinių konfesijas. Dėstomieji dalykai negalėjo būti pritaikyti prie kurios nors tikybos. Į mokyklą buvo priimami įvairių tikybų mokiniai, o nuo 1810 m.

pradėtos vesti katalikų tikybos pamokos. Kėdainių mokyklai reikėjo sutikti su šiais reikalavimais, nes kitu atveju ji nebūtų gavusi subsidijos iš Edukacinio fondo. Gimnazija, dar vadinama apskritine, vėl suklestėjo. Joje galėjo mokytis įvairių luomų vaikai. Neturtingų tėvų atžalas išlaikė alumnatas, kurio tikslas buvo šelpti būsimus evangelikų reformatų kunigus, vykstančius mokytis į Vakarų Europos universitetus, – tai buvo išskirtinis šios mokyklos bruožas Lietuvoje. Kėdainių gimnazija tapo pusiau pasaulietinė, turėjo gana didelę autonomiją, daug dėmesio skyrė kalboms mokytis. Mokytojų daugumą sudarė dvasininkai, nes krikščionys evangelikai turėjo patogiausias sąlygas Europos universitetuose paruošti dvasininkus, mokytojus.

1824 m. gimnazija vėl buvo uždaryta dėl gimnazistų dalyvavimo slaptoje organizacijoje „Juodieji broliai“. Mokiniai bandė surengti pasikėsinimą į Rusijos caro brolį Konstantiną, kuris kiekvienais metais važiuodavo poilsiauti į Vakarų Europą pro Kėdainius. Mokyklą atidarė tik 1835 m.

1847 m. evangelikų reformatų Bažnyčios sinodas surašė memorialą dėl liturginių kalbų Slucko ir Kėdainių mokyklose, prašydamas leisti tikybos dalykų mokytis lietuvių kalba. 1848 m. Švietimo ministerija tam davė leidimą. Lietuvių kalbą dėstė Žemaičių apygardos superintendentas kunigas Mačiulskis. Šiuo klausimu mokykla tapo išskirtinė Lietuvoje.

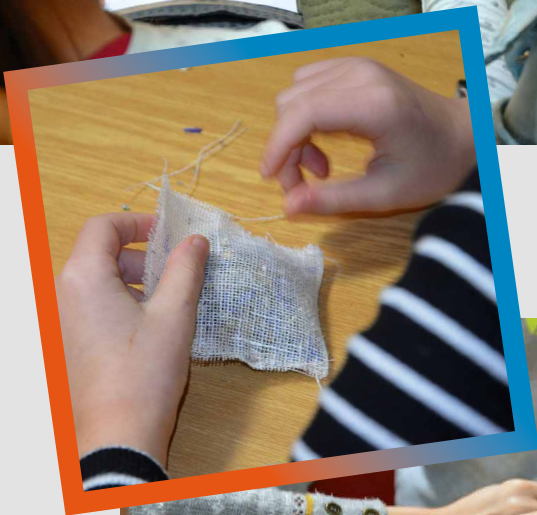
Prasidėjus 1863 m. sukilimui Kėdainių gimnaziją paliko 239 gimnazistai, manoma, kad net 200 jų prisidėjo prie sukilėlių, todėl 1864-aisiais mokykla buvo uždaryta. Mieste liko pradinė mokykla, o gimnazija buvo atkurta tik 1922 m.

Audronė PEČIULYTĖ

Kėdainių krašto muziejaus Daugiakultūrio centro vadovė

**Visas straipsnis – Evangelikų reformatų
bažnyčios svetainėje – www.ref.lt.**

Pasakojimai iš „Pasakojimų dėžutės“

Nuotraukos iš Lietuvos aklučių bibliotekos archyvo

Straipsnį
skaitykite

14 p.

www.sac.smm.lt

www.facebook.com/svietimonaujienos/

Ankstesnius numerius rasite –

www.sac.smm.lt

(LEIDINIAI, ŠVIETIMO NAUJIENOS,
ARCHYVAS)

Vyr. redaktorė Zina RIMGAILIENĖ

Tel. 264 9455

zina.rimgailiene@sac.smm.lt

Žiniasklaidos korespondentės

Dovilė ŠILEIKYTĖ, Aušra ŽIDŽIŪNIENĖ

Tel. 264 9467

Rankraščių redaktorė

Inesa VILKELĖ

Dizainerė-maketuotoja

Eglė LESNIAUSKIENĖ

Tel. 264 9469

infoleid@sac.smm.lt

ŠMM Švietimo aprūpinimo centras

Geležinio Vilko g. 12, 03163 Vilnius

Įm. k. 190995938

A. s. LT057044060001441913

AB SEB bankas, b. k. 70440

Spausdino AB spaustuvė „Titnagas“

Tiražas – 3100 egz.